

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

«ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΜΕ ΑΛΛΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ»

ΤΟΥ

ΤΑΓΚΟΥΛΗ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής: Γκίνογλου Δημήτριος

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στην
Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Αύγουστος 2015

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Γκίνογλου Δημήτριο για την υποστήριξη και την αποτελεσματική καθοδήγηση κατά την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους διδάσκοντες καθηγητές του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την αμέριστη συμπαράσταση σε κάθε προσπάθειά μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία στοχεύει στην ανάλυση και σύγκριση του φορολογικού συστήματος της Ελλάδας με άλλα φορολογικά συστήματα χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και στον εντοπισμό των βασικών αλλαγών που πρέπει να πραγματοποιηθούν ώστε να προκύψει φορολογική ανάπτυξη στη χώρα μας. Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε είναι βιβλιογραφική μελέτη όπου αρχικά αναπτύχθηκαν βασικοί ορισμοί και έννοιες που αφορούν τη φορολογία, ενώ γίνεται αναλυτική αναφορά στις διακρίσεις, στο σκοπό και στις γενικές αρχές των φόρων. Παράλληλα, αναπτύχθηκε λεπτομερώς με τη μελέτη της νομοθεσίας και των διατάξεων που ισχύουν σήμερα το ελληνικό φορολογικό σύστημα, καθώς και τα φορολογικά συστήματα της Γαλλίας, του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου και της Βουλγαρίας με την παρουσίαση των κύριων χαρακτηριστικών αυτών των φορολογικών συστημάτων. Ακολούθησε η συνολική σύγκριση με τη χρήση πινάκων και διαγραμμάτων των φορολογικών εσόδων ως προς ΑΕΠ, των φορολογικών συντελεστών, των παρεχόμενων υπηρεσιών, των πληροφοριακών συστημάτων και του μεγέθους της παραοικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ για το σύνολο των χωρών της Ευρώπης. Μετά την παραπάνω σύγκριση προέκυψαν τα βασικά συμπεράσματα για το ελληνικό φορολογικό σύστημα που χαρακτηρίζεται από αναποτελεσματικότητα, εκτεταμένη φοροδιαφυγή και παραοικονομία. Τέλος, τονίζεται η ανάγκη αναμόρφωσης τόσο του φορολογικού μας συστήματος όσο και της φορολογικής διοίκησης, ενώ κλείνοντας κατατίθενται συγκεκριμένες προτάσεις ώστε να επιτευχθεί φορολογική ανάπτυξη που θα συμβάλλει στην ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγικά	1
1.2 Ορισμοί και Βασικές Έννοιες.....	2
1.3 Σκοπός Φορολογίας.....	4
1.4 Γενικές Αρχές Φορολογίας.....	4
1.5 Διακρίσεις Φόρων	5
1.5.1 Διάκριση των Φόρων ως προς τη Φορολογική τους Βάση.....	6
1.5.2 Διάκριση των Φόρων ως προς τη Μέθοδο Προσδιορισμού της Φορολογητέας Ύλης	6
1.5.3 Διάκριση των Φόρων ως προς τη Μέθοδο Υπολογισμού τους.....	7
1.5.4 Διάκριση των Φόρων ως προς τους Προβλεπόμενους Συντελεστές.....	7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 Εισαγωγικά	8
2.2 Ιστορικά Στοιχεία	8
2.3 Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων	10
2.3.1 Βασικά Χαρακτηριστικά.....	10
2.3.2 Βασικές Έννοιες.....	10
2.3.3 Φορολογία Εισοδήματος από Μισθωτή Εργασία και Συντάξεις.....	12
2.3.4 Φορολογία Εισοδήματος από Επιχειρηματική Δραστηριότητα.....	13
2.3.5 Φορολογία Εισοδήματος από Κεφάλαιο.....	13
2.3.6 Φορολογία Εισοδήματος από Υπεραξία Μεταβίβασης Κεφαλαίου	14
2.4 Φορολογία Εισοδήματος Νομικών Προσώπων	14
2.4.1 Βασικές Έννοιες.....	15
2.4.2 Φορολογικοί Συντελεστές.....	15
2.5 Λοιποί Φόροι.....	16
2.5.1 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας	16
2.5.2 Φόρος Κληρονομιάς και Δωρεών	17
2.5.3 Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων	18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

3.1 Εισαγωγικά	19
3.2 Το Φορολογικό Σύστημα της Γαλλίας	19
3.2.1 Γενικά Στοιχεία	19
3.2.2 Διάκριση Φόρων	20
3.2.3 Φορολογία Νομικών Προσώπων	20
3.2.4 Φόρος Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων.....	21
3.2.5 Κοινωνικές Δαπάνες	24
3.2.6 Φόρος Μισθωτών Υπηρεσιών.....	25
3.2.7 Λοιποί Φόροι.....	26
3.3 Το Φορολογικό Σύστημα του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου.....	27
3.3.1 Γενικά Στοιχεία	27
3.3.2 Διάκριση Φόρων	29
3.3.2.1 Φορολογία Νομικών Προσώπων	29
3.3.2.2 Φορολογία Φυσικών Προσώπων	32
3.3.2.3 Λοιποί Φόροι.....	34
3.4 Το Φορολογικό Σύστημα της Βουλγαρίας	36
3.4.1 Γενικά Στοιχεία	36
3.4.2 Διάκριση Φόρων	36
3.4.2.1 Φορολογία Νομικών Προσώπων	36
3.4.2.2 Φορολογία Φυσικών Προσώπων	37
3.4.2.3 Λοιποί Φόροι.....	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ

4.1 Εισαγωγικά	40
4.2 Συνολικά Φορολογικά Έσοδα ως Ποσοστό του ΑΕΠ	40
4.3 Σύγκριση Φορολογικών Συντελεστών ανά Χώρα.....	41
4.4 Ποιότητα Παρεχόμενων Υπηρεσιών και Πληροφοριακά Συστήματα	43
4.5 Παραοικονομία ως Ποσοστό του ΑΕΠ.....	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1 Εισαγωγικά	48
5.2 Συμπεράσματα.....	48

5.2.1	Γενικά Συμπεράσματα για το Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα.....	48
5.2.2	Αναποτελεσματικότητα και Πολυπλοκότητα του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος.....	49
5.2.3	Προβλήματα στη Φορολογική Διοίκηση	51
5.2.4	Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή	52
5.3	Αναμόρφωση του Φορολογικού μας Συστήματος	53
5.4	Προτάσεις	54

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	55
--------------------------	-----------

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1: Κλίμακα Φορολογίας Εισοδήματος από Μισθωτή Εργασία.....	12
Πίνακας 2: Κλίμακα Φορολογίας Κερδών από Επιχειρηματική Δραστηριότητα	13
Πίνακας 3: Κλίμακα Φορολογίας Εισοδήματος από Ακίνητη Περιουσία.....	14
Πίνακας 4: Κλίμακα Φορολογίας Ν. Π. (που τηρούν απλογραφικά βιβλία).....	16
Πίνακας 5: Συντελεστές Φορολογίας Κληρονομίας	17
Πίνακας 6: Φορολογικοί Συντελεστές Φυσικών Προσώπων στη Γαλλία	24
Πίνακας 7: Ποσό Ελάχιστου Φόρου με Βάση το Σύνολο του Ισολογισμού.....	30
Πίνακας 8: Μέσοι Συντελεστές Φόρου Εισοδήματος Φ.Π. για το 2014	34
Πίνακας 9: Φορολογικοί Συντελεστές σε Χώρες της ΕΕ.....	42
Πίνακας 10: Παραοικονομία ως Ποσοστό του ΑΕΠ.....	46
Πίνακας 11: Δομή Φορολογικών Εσόδων	49
Πίνακας 12: Προβληματικοί Παράγοντες για Επιχειρηματική Δραστηριότητα.....	50

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγικά

Τα σύγχρονα κράτη για να ανταποκριθούν στη διάθεση των δημόσιων αγαθών προς το κοινωνικό σύνολο, καθώς και για να καλύψουν τις διάφορες άλλες δαπάνες τους χρησιμοποιούν πόρους που δεν διαθέτουν και η απόκτηση των οποίων γίνεται με την επιβολή φορολογίας. Οι φόροι που επιβάλλονται είναι συνήθως περισσότεροι από ένας και αυτό είναι απαραίτητο γιατί ορισμένοι φόροι είναι περισσότερο αποτελεσματικοί στην πραγματοποίηση ορισμένων στόχων των δημόσιων φορέων, ενώ άλλοι φόροι είναι πιο αποτελεσματικοί στην πραγματοποίηση άλλων στόχων. Το σύνολο των φόρων που επιβάλλει μια χώρα αποτελεί το φορολογικό της σύστημα.

Παρόλο που οι περισσότερες χώρες επιβάλλουν ανάλογους φόρους, τα φορολογικά συστήματα διαφέρουν μεταξύ τους από χώρα σε χώρα, γιατί κάθε φορολογικό σύστημα εξαρτάται από διαφορετικούς οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς παράγοντες. Οι άμεσοι και έμμεσοι φόροι που επιβάλλονται, το ύψος των φορολογικών συντελεστών, η οργάνωση των φοροτεχνικών υπηρεσιών και η τάση για φοροδιαφυγή διαφέρει από χώρα σε χώρα. Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η περιγραφή του ισχύοντος φορολογικού συστήματος της Γαλλίας, της Βουλγαρίας και του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου και η σύγκρισή τους με το φορολογικό σύστημα της χώρας μας. Η μεθοδολογία της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι βιβλιογραφική έρευνα με πηγές από ελληνική και ξένη βιβλιογραφία, έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο.

Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο, μετά τα εισαγωγικά, παρουσιάζονται με τη βοήθεια της βιβλιογραφίας, βασικοί ορισμοί και έννοιες που αφορούν τη φορολογία. Παράλληλα, γίνεται αναλυτική αναφορά στις διακρίσεις, στο σκοπό και στις γενικές αρχές των φόρων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται το φορολογικό σύστημα της χώρας μας. Γίνεται αναφορά σε ιστορικά στοιχεία και αναλύεται η ιστορική εξέλιξη του φορολογικού μας συστήματος χρονολογικά. Με τη μελέτη της νομοθεσίας και των

διατάξεων που ισχύουν σήμερα αναλύεται η φορολογία των νομικών και φυσικών προσώπων, και παράλληλα παρουσιάζονται οι κυριότεροι φόροι που επιβάλλονται.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται εκτενής αναφορά σε τρία φορολογικά συστήματα, αυτά της Γαλλίας, του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου και της Βουλγαρίας. Με τη μελέτη κυρίως ξένης βιβλιογραφίας, καθώς και τη μελέτη έντυπου και ηλεκτρονικού τύπου, παρουσιάζονται τα κύρια χαρακτηριστικά αυτών των φορολογικών συστημάτων και αναλύονται οι βασικότεροι φόροι που εφαρμόζονται σε αυτές τις χώρες.

Μετά τη μελέτη του ελληνικού και των τριών ευρωπαϊκών φορολογικών συστημάτων, στο τέταρτο κεφάλαιο ακολουθεί η σύγκριση αυτών, καθώς και άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τη χρήση σημαντικών διαγραμμάτων και πινάκων. Αναλυτικότερα, γίνεται σύγκριση των συνολικών φορολογικών εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ, των φορολογικών συντελεστών ανά χώρα, της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και των πληροφοριακών συστημάτων που χρησιμοποιούνται, ενώ συγκρίνεται και το μέγεθος της παραοικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ.

Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο καταγράφονται ορισμένα κρίσιμα συμπεράσματα που προέκυψαν από την σύγκριση του προηγούμενου κεφαλαίου και αφορούν την αναποτελεσματικότητα του ελληνικού φορολογικού συστήματος. Τονίζεται η ανάγκη αναμόρφωσης τόσο του φορολογικού μας συστήματος όσο και της φορολογικής διοίκησης, ενώ κλείνοντας κατατίθενται ορισμένες συγκεκριμένες προτάσεις που συμβάλλουν σε αυτή την κατεύθυνση.

1.2 Ορισμοί και Βασικές Έννοιες

Ο φόρος ως το κύριο μέσο κατανομής των δημόσιων βαρών μεταξύ των ατόμων είναι μια έννοια πολυσύνθετη που ενδιαφέρει την πολιτική, την οικονομική, την δημοσιονομική και την νομική θεωρία.

Σύμφωνα με τον Ι.Δ. Αναστόπουλο, παρά την μεγάλη διαφοροποίηση των δημοσίων συνεισφορών, γίνεται γενικά δεκτός τόσο στην ελληνική όσο και στην ξένη θεωρία και νομολογία ένας ενιαίος ορισμός του φόρου σύμφωνα με τον οποίο: «φόρος είναι η αναγκαστική και χωρίς αντάλλαγμα παροχή προς το κράτος ή άλλα νομικά πρόσωπα

δημοσίου δικαίου προς πορισμό εσόδων και εκπλήρωση σκοπών οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής».

Σύμφωνα με τον ορισμό του Γάλλου οικονομολόγου Gaston Jeze «ο φόρος αποτελεί αναγκαστική εισφορά που καταβάλλεται από τον πολίτη, χωρίς ειδική αντιπαροχή και την εισπράττει το κράτος για να αντιμετωπίσει τις δημόσιες δαπάνες».

Από τους παραπάνω ορισμούς προκύπτει ότι τα στοιχεία που συνθέτουν την έννοια του φόρου είναι ο χαρακτήρας του ως άμεση χρηματική παροχή του ιδιώτη προς το κράτος, το υποχρεωτικό της παροχής, ο οριστικός χαρακτήρας της παροχής και η μονομέρεια της παροχής (δηλαδή η έλλειψη ειδικού ανταλλάγματος από πλευράς κράτους προς τον ιδιώτη).

Φορολογικό σύστημα μιας χώρας μπορεί να ορισθεί ως το σύνολο των εν ισχύ φόρων σε δεδομένη χρονική στιγμή, λαμβάνοντας υπόψη και τις διατάξεις του διαχρονικού φορολογικού δικαίου¹.

Φορολογική βάση είναι το μέγεθος βάσης του οποίου υπολογίζεται το ποσό του φόρου που πρέπει να καταβάλει ο κάθε φορολογούμενος. Τα τρία οικονομικά χαρακτηριστικά του φορολογούμενου που χρησιμοποιούνται ως φορολογική βάση είναι το εισόδημα, η περιουσία και η δαπάνη.

Φορολογούμενη μονάδα είναι το πρόσωπο του οποίου τα χαρακτηριστικά, χρησιμοποιούνται ως βάση υπολογισμού των φόρων. Τα πρόσωπα χωρίζονται σε φυσικά και νομικά.

Φορολογικός συντελεστής είναι ο φόρος που αντιστοιχεί σε κάθε μια μονάδα φορολογικής βάσης. Μέσος φορολογικός συντελεστής είναι ο λόγος του φόρου που καταβάλλεται συνολικά από μια φορολογούμενη μονάδα προς τη συνολική αξία της φορολογικής βάσης. Οριακός φορολογικός συντελεστής είναι ο πρόσθετος φόρος που πρέπει να καταβληθεί για κάθε μια νέα μονάδα αύξησης της φορολογικής βάσης.

Φοροδιαφυγή είναι κάθε παράνομη πράξη ή παράληψη του φορολογούμενου, με την οποία επιδιώκεται μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης ή αποφυγή καταβολής φόρου. Ενώ, φοροαποφυγή έχουμε όταν ο φορολογούμενος, με νόμιμες ενέργειες, κατορθώνει να μειώσει τη φορολογική του υποχρέωση ή και να αποφύγει εντελώς την καταβολή φόρου².

¹Αναστόπουλος Ι. και Φορτσάκης Θ. (2003), Φορολογικό Δίκαιο

²Γεωργακόπουλος Θ. (2005), Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική

1.3 Σκοπός της Φορολογίας

Ο βασικός σκοπός της φορολογίας είναι ταμειακός, καθώς με τη φορολογία επιδιώκεται η εξασφάλιση των δημοσίων πόρων που είναι απαραίτητοι για την κάλυψη των δημοσίων δαπανών και την προσφορά διάφορων δωρεάν υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των πόρων προέρχεται από τη φορολογία, αφού εξασφαλίζει συνήθως περισσότερο από το 90% των συνολικών τρεχόντων εσόδων.

Παράλληλα, η επιβολή φορολογίας σε ορισμένες περιπτώσεις ικανοποιεί κοινωνικούς σκοπούς, διότι με τη φορολογία είναι δυνατή η καταπολέμηση της κοινωνικής ανισότητας που δημιουργείται μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών τάξεων. Με άλλα λόγια η φορολογία συμβάλλει στην ορθή διανομή των εισοδημάτων. Έτσι οι εκάστοτε κυβερνήσεις επιδιώκουν φορολογικές μεταρρυθμίσεις με στόχο την φορολογική ελάφρυνση των ασθενέστερων κοινωνικών τάξεων και αντίστοιχα την φορολογική επιβάρυνση των οικονομικά ισχυρότερων.

Η επιβολή φορολογίας συμβάλλει και στην εκπλήρωση οικονομικών σκοπών. Για παράδειγμα, επίτευξη επιπέδου πλήρης απασχόλησης, καταπολέμηση της ανεργίας. Ακόμη και σε περιόδους οικονομικής κρίσεως, μείωση των φόρων σε ορισμένα προϊόντα για την συγκράτηση του πληθωρισμού, αλλά και αύξηση φορολογίας για την ενίσχυση της εθνικής άμυνας μιας χώρας.

1.4 Γενικές Αρχές Φορολογίας

Οι Γενικές Αρχές της Φορολογίας είναι κανόνες που έχουν επιβληθεί διεθνώς, διέπουν την επιβολή των φόρων και είναι:

- Η καθολικότητα του φόρου, δηλαδή ο φόρος πρέπει να επιβάλλεται σε όλους τους πολίτες χωρίς διακρίσεις και χωρίς εξαιρέσεις.
- Η παραγωγικότητα του φόρου, δηλαδή η επιβολή του φόρου να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται η καλύτερη δυνατή ταμειευτική απόδοση και να μην

προτρέπει τους πολίτες να αναζητούν μεθόδους και ενέργειες που οδηγούν σε καταστρατήγηση του φορολογικού νόμου.

- Η απλότητα του φόρου, δηλαδή οι φορολογικές διατάξεις επιβάλλεται να είναι όσο το δυνατόν πιο απλές και κατανοητές από τους φορολογούμενους αλλά και από τους εφαρμοστές των νόμων.
- Η βεβαιότητα και σταθερότητα του φόρου, ώστε να επιτυγχάνεται αποτελεσματικά η ορθή εφαρμογή των φορολογικών διατάξεων.
- Ο διαφορισμός του φόρου, δηλαδή επιβολή διαφορετικής φορολογικής επιβάρυνσης σε ορισμένα εισοδήματα και αγαθά για λόγους φορολογικής δικαιοσύνης.
- Η αποφυγή της διπλής φορολογίας, η οποία πρέπει να εφαρμόζεται τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο στις σχέσεις μεταξύ κρατών.

1.5 Διακρίσεις Φόρων

Η πολυπλοκότητα των φορολογικών συστημάτων και η πολυμορφία της φορολογικής επιβολής επιβάλλουν τη συστηματική κατάταξη των φόρων σε κατηγορίες με βάση διάφορα κριτήρια.

Μία πρώτη διάκριση φόρων είναι σε άμεσους και έμμεσους φόρους. Άμεσοι είναι οι φόροι στους οποίους κατά το νόμο ο υπόχρεος συμπίπτει με εκείνον που υφίσταται το βάρος, δηλαδή είναι οι φόροι με τους οποίους επιβαρύνεται ο ίδιος ο φορολογούμενος. Ενώ, έμμεσοι είναι οι φόροι στους οποίους ο υφιστάμενος εν τέλει το οικονομικό βάρος είναι άλλος από τον κατά το νόμο υπόχρεο, δηλαδή είναι οι φόροι τους οποίους άλλος τους καταβάλλει στο δημόσιο ταμείο και άλλος υφίσταται τελικά το σχετικό βάρος.

Πιο συγκεκριμένα, οι διάφοροι φόροι που επιβάλλονται μπορούν να διακριθούν α) ως προς τη φορολογική τους βάση, β) ως προς τη μέθοδο προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης, γ) ως προς τη μέθοδο υπολογισμού τους, δ) ως προς το χαρακτήρα του φορολογικού συντελεστή.

1.5.1 Διάκριση των Φόρων ως προς τη Φορολογική τους Βάση

Η διάκριση αυτή γίνεται με κριτήριο το κατά πόσο λαμβάνεται υπόψη για τον καθορισμό της φορολογικής βάσης αποκλειστικά το οικονομικό στοιχείο ή λαμβάνεται υπόψη και η προσωπική κατάσταση του φορολογούμενου. Έτσι έχουμε τους πραγματικούς και τους προσωπικούς φόρους³.

Πραγματικοί είναι οι φόροι, οι οποίοι επιβάλλονται σε ορισμένο οικονομικό στοιχείο ή πράξη του φορολογούμενου χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η προσωπική του κατάσταση, η οικονομική του δύναμη και άλλα προσωπικά στοιχεία. Παραδείγματα τέτοιων φόρων είναι οι φόροι κατανάλωσης και ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων.

Προσωπικοί φόροι, είναι αυτοί που για τον υπολογισμό τους λαμβάνονται υπόψη στοιχεία της προσωπικής κατάστασης του ατόμου, όπως οικογενειακή κατάσταση, αναγκαίες δαπάνες και συγγένεια αν πρόκειται για κληρονομιά. Χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιων φόρων αποτελούν ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων, ο φόρος κληρονομιάς και ο φόρος δωρεάς.

1.5.2 Διάκριση των Φόρων ως προς τη Μέθοδο Προσδιορισμού της Φορολογητέας Ύλης

Ως προς τη μέθοδο προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης, οι φόροι διακρίνονται σε φόρο εισοδήματος, σε φόρους περιουσίας και σε φόρους κατανάλωσης. Ο φόρος εισοδήματος είναι ο φόρος που επιβάλλεται στα εισοδήματα που πραγματοποιούν σε ορισμένη χρονική περίοδο τα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα. Οι φόροι περιουσίας είναι οι φόροι που επιβάλλονται στην κατοχή ή τη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων. Τέλος, οι φόροι κατανάλωσης είναι οι φόροι που επιβαρύνουν την δαπάνη των καταναλωτών για την αγορά αγαθών ή υπηρεσιών.

³Θεοχαρόπουλος Α. (2002), Φορολογικό Δίκαιο Γενικό

1.5.3 Διάκριση των Φόρων ως προς τη Μέθοδο Υπολογισμού τους

Στην κατηγορία αυτή ανήκουν οι φόροι επί της αξίας και οι ειδικευμένοι φόροι. Επί της αξίας είναι οι φόροι των οποίων η αξία υπολογίζεται πραγματικά ή τεκμαρτά σε χρήμα, για παράδειγμα φόροι εισοδήματος, φόροι δωρεών, ΦΠΑ κλπ. Αντίθετα, ειδικευμένοι φόροι είναι αυτοί των οποίων η βάση προσδιορίζεται ποσοτικά, για παράδειγμα κατά μονάδα βάρους, όγκου κλπ. Ένα παράδειγμα ειδικευμένου φόρου αποτελεί η φορολογία του οινοπνεύματος.

1.5.4 Διάκριση των Φόρων ως προς τους Προβλεπόμενους Συντελεστές

Ανάλογα με τον χαρακτήρα του προβλεπόμενου συντελεστή οι φόροι διακρίνονται σε αναλογικοί και προοδευτικοί. Αναλογικοί είναι οι φόροι των οποίων οι συντελεστές παραμένουν σταθεροί ανεξάρτητα από το ύψος και την αξία της φορολογητέας ύλης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων και ο ΦΠΑ. Αντιθέτως, προοδευτικοί είναι οι φόροι των οποίων οι συντελεστές αυξάνονται προοδευτικά με την αύξηση της φορολογητέας ύλης, για παράδειγμα η φορολογία φυσικών προσώπων.

Τέλος, μια ακόμη διάκριση των φόρων που βρίσκουμε στη βιβλιογραφία είναι με κριτήριο τον φορέα που τους επιβάλλει. Με βάση το κριτήριο αυτό οι φόροι διακρίνονται συνήθως σε φόρους: α) της Κεντρικής Διοίκησης, β) της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και γ) των φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 Εισαγωγικά

Στο κεφάλαιο αυτό, γίνεται αναλυτική αναφορά στο φορολογικό σύστημα της χώρας μας, ξεκινώντας με κάποια ιστορικά στοιχεία. Παράλληλα, με τη μελέτη της ελληνικής βιβλιογραφίας, γίνεται η προσπάθεια παρουσίασης των κατηγοριών των φόρων και εκτενής αναφορά στις ισχύουσες διατάξεις και νόμους.

2.2 Ιστορικά Στοιχεία

Το Ελληνικό Κράτος από την ανεξαρτητοποίησή του μέχρι και σήμερα έχει εφαρμόσει ένα μεγάλο αριθμό νόμων για τη φορολόγηση των πολιτών. Από τις πρώτες μορφές νόμων μέχρι και τις σημερινές ισχύουσες διατάξεις το ελληνικό φορολογικό σύστημα είναι επηρεασμένο από αντίστοιχα ευρωπαϊκά, κυρίως της Γαλλίας, της Γερμανίας αλλά και της Αγγλίας.

Η φορολογία στην Ελλάδα εφαρμόστηκε για πρώτη φορά με το ψήφισμα της 4ης Φεβρουαρίου του 1830 ως φόρος επιτηδεύματος, ενώ στη συνέχεια εδραιώθηκε με τον νόμο ΧΚ' 620 του 1877, σύμφωνα με τον οποίο επιβλήθηκε φόρος εισοδήματος στο μέρος που διένειμαν στους μετόχους τους οι ανώνυμες εταιρίες. Αρκετά χρόνια αργότερα, το 1909 με τον νόμο ΓΤ3Γ εισήχθη ένας προοδευτικός φόρος στα ετήσια καθαρά εισοδήματα προσώπων μεγάλης φοροδοτικής ικανότητας. Το 1911 αντικαταστάθηκε ο παραπάνω φόρος με έναν νέο φόρο επί του εισοδήματος υπολογιζόμενο με βάση το μίσθωμα κατοικίας φορολογούμενου. Στο επόμενο διάστημα, η χώρα μας επηρεασμένη από ευρωπαϊκά φορολογικά συστήματα (κυρίως της Γαλλίας, της Αγγλίας και της Γερμανίας) εισάγει το 1919 το νόμο 1640/3.3.1919 «περί κώδικος φορολογίας των καθαρών προσόδων», ο οποίος και αποτέλεσε βασική φορολογική μεταρρύθμιση στη φορολογία εισοδήματος στην Ελλάδα μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του 1950⁴.

⁴Γκίνουλου Δ. (2014), Φορολογική Λογιστική

Την επόμενη δεκαετία, έρχονται στο προσκήνιο της φορολογίας δύο Νομοθετικά Διατάγματα, τα οποία με τη σειρά τους αποτέλεσαν σταθμό στη φορολογία εισοδήματος. Συγκεκριμένα, το Ν.Δ. 3323/1955 ρύθμιζε θέματα φορολογίας των φυσικών προσώπων, καθιερώνοντας τον προοδευτικό φόρο, η επιβολή του οποίου γινόταν επί του συνολικού εισοδήματος των φυσικών προσώπων, ενώ με το Ν.Δ. 3843/1958 ρυθμίζονταν θέματα φορολογίας των νομικών προσώπων. Το δεύτερο όριζε ότι, οι ημεδαπές εταιρίες φορολογούνταν στο όνομά τους και για τα μη διανεμόμενα κέρδη, ενώ τα κέρδη που διανεμόνταν ως μερίσματα στους μετόχους ή ως αμοιβές και ποσοστά στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή λοιπές αμοιβές σε προσωπικό και διευθύνοντα στελέχη, φορολογούνταν στο όνομα των δικαιούχων.

Κατά τη διάρκεια εκείνων των ετών, ωστόσο, επιβλήθηκαν και άλλοι διάφοροι φόροι, ο υπολογισμός των οποίων γινόταν είτε στην ακαθάριστη πρόσοδο, είτε στα προϊόντα που πουλιόνταν μέσω μονοπωλίων. Ακόμη, οι φόροι αυτοί υπολογίζονταν είτε με τη μορφή φόρου κατανάλωσης σε είδη πρώτης ανάγκης (αλεύρι, σιτάρι, κρέας), ή σε είδη κοινής χρήσης (ζάχαρη, καφές, κρασί, καπνός).

Με το Π.Δ. 129/89 αλλάζει ριζικά η φιλοσοφία της φορολόγησης και εισάγεται η φιλοσοφία της αφαίρεσης φόρου από φόρο. Δηλαδή, για να προσδιοριστεί ο φόρος που αναλογεί στο εισόδημα βρίσκεται σε πρώτο στάδιο ο φόρος που αναλογεί στο συνολικό εισόδημα με βάση την κλίμακα. Σε δεύτερο στάδιο, με βάση την ίδια κλίμακα, βρίσκεται ο φόρος που αναλογεί στα αφορολόγητα ποσά και σε τρίτο στάδιο συγκρίνονται οι δύο φόροι. Το υπόλοιπο της αφαίρεσης ήταν ο αναλογών φόρος.

Η παραπάνω φιλοσοφία ίσχυε μέχρι το οικονομικό έτος 1992. Στη συνέχεια, ακολούθησε η καθιέρωση του νόμου 2065/1992, με βάση τον οποίο εδραιώθηκε η φορολογία του συνόλου των φορολογητέων κερδών για τις ανώνυμες εταιρίες, ενώ με κάποιες παραλλαγές, ίσχυε και για τις προσωπικές εταιρίες και τις εταιρίες περιορισμένης ευθύνης. Τέλος, με τον νόμο 2238/1994 «Κύρωση του κώδικα φορολογίας εισοδήματος», τα νομοθετικά διατάγματα (Ν.Δ. 3323/1955 και Ν.Δ.3843/1958) κωδικοποιήθηκαν πλέον σε ένα ενιαίο κείμενο. Με αυτόν τον νόμο, τελικά, καθιερώθηκε ο υφιστάμενος κώδικας φορολογίας εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων, ο οποίος αποτελεί μέχρι σήμερα μια από τις κυριότερες πηγές εσόδων του ελληνικού κράτους.

Πολλές αλλαγές έχουν επέλθει στη φορολογία εισοδήματος μέχρι σήμερα έτσι ώστε να είναι πιο σωστή και δίκαιη η φορολόγηση των πολιτών στη χώρα μας. Οι αλλαγές αυτές αφορούν την φορολογική κλίμακα, τις εκπτώσεις δαπανών, τον τρόπο έκπτωσης αυτών των δαπανών και τα τεκμήρια διαβίωσης.

2.3 Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων

2.3.1 Βασικά Χαρακτηριστικά⁵

Τα βασικότερα χαρακτηριστικά του συστήματος του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι τα ακόλουθα:

- Ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων έχει το χαρακτήρα προσωπικού και προοδευτικού φόρου. Με το σύστημα αυτό επιδιώκεται η φορολόγηση κάθε προσώπου ανάλογα με το εισόδημά του που αποτελεί ένδειξη της φοροδοτικής ικανότητάς του.
- Από το συνολικό φορολογητέο εισόδημα που προκύπτει εκπίπτουν κάποιες δαπάνες.
- Υιοθετείται η αρχή του φορολογικού διαφορισμού ανάλογα με την προέλευση των εισοδημάτων με κριτήριο τον κόπο απόκτησής τους. Έτσι, τα εισοδήματα της εργασίας υφίστανται ευνοϊκότερη φορολογική μεταχείριση από τα εισοδήματα του κεφαλαίου.
- Καθιερώνεται σε ευρεία κλίμακα το σύστημα παρακράτησης στην πηγή σε συνδυασμό με το σύστημα προκαταβολής του φόρου. Τα συστήματα αυτά, παρουσιάζουν το πλεονέκτημα της ταχείας και ανέξοδης είσπραξης του φόρου, έχουν όμως το μειονέκτημα ότι αμβλύνουν την συνείδηση φορολογικής ευθύνης των φορολογούμενων.
- Καθιερώνεται η ενιαία δήλωση για τα εισοδήματα των συζύγων, με χωριστό όμως υπολογισμό του φόρου για κάθε σύζυγο ανάλογα με τα εισοδήματά του.
- Η υποβολή της ετήσιας φορολογικής δήλωσης φόρου εισοδήματος είναι μια επαναλαμβανόμενη αλλά απαραίτητη διαδικασία. Ο φόρος επιβάλλεται σε κάθε οικονομικό έτος, στο εισόδημα που αποκτάται μέσα στο αμέσως προηγούμενο οικονομικό έτος.

2.3.2 Βασικές Έννοιες⁶

Υποκείμενοι του φόρο

Ο φορολογούμενος που έχει τη φορολογική κατοικία του στην Ελλάδα υπόκειται σε φόρο για το φορολογητέο εισόδημά του που προκύπτει στην ημεδαπή και την αλλοδαπή, δηλαδή το παγκόσμιο εισόδημά του που αποκτάται μέσα σε ορισμένο φορολογικό έτος. Κατ' εξαίρεση ο φορολογούμενος που είναι αλλοδαπό προσωπικό των εγκατεστημένων

⁵Αναστόπουλος Ι.Δ. (1992), Φορολογικό Δίκαιο: βασικές έννοιες, γενικές αρχές

⁶Νόμος 4172/2013

στην Ελλάδα γραφείων, σύμφωνα με τις διατάξεις, υπόκειται σε φόρο στην Ελλάδα μόνο για το εισόδημα που προκύπτει στην Ελλάδα. Ο φορολογούμενος που δεν έχει τη φορολογική κατοικία του στην Ελλάδα υπόκειται σε φόρο για το φορολογητέο εισόδημά του που προκύπτει στην Ελλάδα και αποκτάται μέσα σε ορισμένο φορολογικό έτος.

Φορολογική κατοικία

Ένα φυσικό πρόσωπο είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας, εφόσον, έχει στην Ελλάδα τη μόνιμη ή κύρια κατοικία του ή τη συνήθη διαμονή του ή το κέντρο των ζωτικών του συμφερόντων ήτοι τους προσωπικούς ή οικονομικούς ή κοινωνικούς δεσμούς του ή είναι προξενικός, διπλωματικός ή δημόσιος λειτουργός παρόμοιου καθεστώτος ή δημόσιος υπάλληλος που έχει την ελληνική ιθαγένεια και υπηρετεί στην αλλοδαπή.

Ένα φυσικό πρόσωπο που έχει φυσική παρουσία στην Ελλάδα για χρονικό διάστημα άνω των εκατόν ογδόντα τριών (183) ημερών εντός οποιασδήποτε δωδεκάμηνης περιόδου, αδιαλείπτως ή με διαλείμματα, είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας για το φορολογικό έτος στη διάρκεια του οποίου συμπληρώνεται η δωδεκάμηνη περίοδος.

Φορολογητέο εισόδημα

Φορολογητέο εισόδημα είναι το εισόδημα που απομένει μετά την αφαίρεση των δαπανών που εκπίπτουν, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Φ.Ε. από το ακαθάριστο εισόδημα. Ο Κ.Φ.Ε. διακρίνει τις ακόλουθες κατηγορίες ακαθάριστων εισοδημάτων:

- α) εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις,
- β) εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα,
- γ) εισόδημα από κεφάλαιο και
- δ) εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου.

Χρόνος επιβολής φόρου

Ο φόρος επιβάλλεται σε κάθε οικονομικό έτος, στο εισόδημα που αποκτάται μέσα στο αμέσως προηγούμενο οικονομικό έτος, κατά τις διακρίσεις που ορίζει αυτός ο νόμος. Η χρονική διάρκεια του οικονομικού έτους αρχίζει από την 1η Ιανουαρίου και λήγει την 31η Δεκεμβρίου του ίδιου ημερολογιακού έτους.

2.3.3 Φορολογία Εισοδήματος από Μισθωτή Εργασία και Συντάξεις⁷

Το ακαθάριστο εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις περιλαμβάνει τα πάσης φύσεως εισοδήματα σε χρήμα ή σε είδος που αποκτώνται στο πλαίσιο υφιστάμενης, παρελθούσας ή μελλοντικής εργασιακής σχέσης. Σύμφωνα με το άρθρο 14 του νόμου 4172/2013 υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις κατά τον υπολογισμό του εισοδήματος από μισθωτή εργασία και συντάξεις (όπως η αποζημίωση εξόδων διαμονής και σίτισης και η ημερήσια αποζημίωση που έχουν καταβληθεί από τον εργαζόμενο αποκλειστικά για σκοπούς της επιχειρηματικής δραστηριότητας του εργοδότη, το επίδομα αλλοδαπής που χορηγείται σε υπαλλήλους του Υπουργείου Εξωτερικών και των λοιπών δημόσιων πολιτικών υπηρεσιών, οι κρατήσεις υπέρ των ασφαλιστικών ταμείων και άλλες), αλλά και απαλλαγές (όπως η διατροφή που λαμβάνει ο/η δικαιούχος, σύμφωνα με δικαστική απόφαση ή συμβολαιογραφική πράξη, το επίδομα ανεργίας που καταβάλλει ο Ο.Α.Ε.Δ. στους δικαιούχους ανέργους, εφόσον το άθροισμα των λοιπών εισοδημάτων του φορολογούμενου δεν υπερβαίνει ετησίως τις δέκα χιλιάδες ευρώ, το επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης συνταξιούχων Ε.Κ.Α.Σ. που καταβάλλεται στους δικαιούχους και άλλες).

Το φορολογητέο εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις υποβάλλεται σε φόρο, σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Πίνακας 1: Κλίμακα Φορολογίας Εισοδήματος από Μισθωτή Εργασία	
Φορολογητέο εισόδημα (Ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής (%)
≤ 25.000	22%
25.000,01 έως και 42.000	32%
> 42.000	42%

Ο φόρος που προκύπτει με τους παραπάνω συντελεστές μειώνεται κατά το ποσό των δύο χιλιάδων εκατό (2.100) ευρώ, όταν το φορολογητέο εισόδημα δεν υπερβαίνει το ποσό των είκοσι ενός χιλιάδων (21.000) ευρώ. Εάν το ποσό του φόρου είναι μικρότερο των δύο χιλιάδων εκατό (2.100) ευρώ, το ποσό της μείωσης περιορίζεται στο ποσό του αναλογούντος φόρου. Για φορολογητέο εισόδημα το οποίο υπερβαίνει το ποσό των είκοσι ενός χιλιάδων (21.000) ευρώ, το ποσό της μείωσης μειώνεται κατά εκατό (100) ευρώ ανά χίλια (1.000)

⁷Νόμος 4172/2013

ευρώ του φορολογητέου εισοδήματος. Όταν το φορολογητέο εισόδημα υπερβαίνει το ποσό των σαράντα δύο χιλιάδων (42.000) ευρώ δεν χορηγείται μείωση φόρου. Ακόμη, μείωση φόρου εφαρμόζεται για ιατρικές δαπάνες, για δωρεές και σε ορισμένες περιπτώσεις για τον φορολογούμενο και τα εξαρτώμενα μέλη του σύμφωνα με το άρθρο 17.

2.3.4 Φορολογία Εισοδήματος από Επιχειρηματική Δραστηριότητα

Ως κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα θεωρείται το σύνολο των εσόδων από τις επιχειρηματικές συναλλαγές μετά την αφαίρεση όλων των επιχειρηματικών δαπανών. Στα έσοδα από τις επιχειρηματικές συναλλαγές περιλαμβάνονται και τα έσοδα από την πώληση των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης, καθώς και το προϊόν της εκκαθάρισης της, όπως αυτά προκύπτουν στη διάρκεια του φορολογικού έτους. Ειδικά, για τον προσδιορισμό του εισοδήματος από αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα στα έσοδα από επιχειρηματικές συναλλαγές περιλαμβάνονται τα έσοδα από την παραγωγή γεωργικών, κτηνοτροφικών, δασοκομικών, υλοτομικών και αλιευτικών προϊόντων.

Τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα φορολογούνται σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Πίνακας 2: Κλίμακα Φορολογίας Κερδών από Επιχειρηματική Δραστηριότητα	
Φορολογητέο εισόδημα (Ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής (%)
≤50.000	26%
>50.000	33%

2.3.5 Φορολογία Εισοδήματος από Κεφάλαιο

Το εισόδημα από κεφάλαιο περιλαμβάνει το εισόδημα που αποκτά ένα φυσικό πρόσωπο και προκύπτει στο φορολογικό έτος σε μετρητά ή σε είδος με τη μορφή μερισμάτων, τόκων, δικαιωμάτων, καθώς και το εισόδημα από ακίνητη περιουσία. Τα μερίσματα φορολογούνται με συντελεστή δέκα τοις εκατό (10%), οι τόκοι φορολογούνται με συντελεστή δεκαπέντε τοις

εκατό (15%) και τα δικαιώματα φορολογούνται με συντελεστή είκοσι τοις εκατό (20%). Το εισόδημα από ακίνητη περιουσία φορολογείται σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Εισόδημα από ακίνητη περιουσία (Ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής (%)
≤12.000	11%
>12.000	33%

2.3.6 Φορολογία Εισοδήματος από Υπεραξία Μεταβίβασης Κεφαλαίου⁸

Κάθε εισόδημα που προκύπτει από υπεραξία μεταβίβασης με επαχθή αιτία ακίνητης περιουσίας και κάθε εισόδημα που προκύπτει από υπεραξία μεταβίβασης τίτλων, καθώς και μεταβίβασης ολόκληρης επιχείρησης, υπόκειται σε φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων. Σε κάθε περίπτωση, ως υπεραξία νοείται η διαφορά μεταξύ της τιμής κτήσης που κατέβαλε ο φορολογούμενος και της τιμής πώλησης που εισέπραξε.

Το εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου φορολογείται με συντελεστή δεκαπέντε τοις εκατό (15%).

2.4 Φορολογία Εισοδήματος Νομικών Προσώπων

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων είναι ο φόρος που επιβάλλεται ετησίως στα κέρδη που πραγματοποιούν τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες.

⁸www.forin.gr

2.4.1 Βασικές έννοιες⁹

Υποκείμενοι του φόρο

Σε φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων υπόκεινται:

- οι κεφαλαιουχικές εταιρείες που συστήθηκαν στην ημεδαπή ή την αλλοδαπή,
- οι προσωπικές εταιρείες που συστήθηκαν στην ημεδαπή ή την αλλοδαπή,
- τα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που συστήθηκαν στην ημεδαπή ή την αλλοδαπή και στα οποία περιλαμβάνονται και τα κάθε είδους σωματεία και ιδρύματα, με εξαίρεση μόνο τα κάθε είδους έσοδα που πραγματοποιούνται κατά την επιδίωξη της εκπλήρωσης του σκοπού τους, τα οποία δεν αποτελούν αντικείμενο φόρου,
- συνεταιρισμοί και ενώσεις αυτών,
- κοινωνίες αστικού δικαίου, αστικές κερδοσκοπικές ή μη κερδοσκοπικές εταιρείες, συμμετοχικές ή αφανείς εφόσον ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα,
- κοινοπραξίες,
- οι νομικές οντότητες που ορίζονται στο άρθρο 2 του Κ.Φ.Ε. και δεν περιλαμβάνονται σε μια από τις προηγούμενες περιπτώσεις.

2.4.2 Φορολογικοί Συντελεστές

Το σύνολο των κερδών από επιχειρηματικές συναλλαγές μετά την αφαίρεση των επιχειρηματικών δαπανών, των αποσβέσεων και των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις θεωρείται ως κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα. Στα έσοδα αυτά, περιλαμβάνονται και τα έσοδα από την πώληση στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης, καθώς και το προϊόν της εκκαθάρισής της, όπως αυτά προκύπτουν στη διάρκεια του φορολογικού έτους. Το κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα προσδιορίζεται για κάθε φορολογικό έτος με βάση το λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης, ο οποίος συντάσσεται σύμφωνα με το Ελληνικό Λογιστικό Σχέδιο. Σε περίπτωση που η επιχείρηση εφαρμόζει Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, το κέρδος προσδιορίζεται σύμφωνα με τον πίνακα φορολογικών αποτελεσμάτων χρήσης.

⁹Νόμος 4172/2013

Ο συντελεστής φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων που τηρούν απλογραφικά βιβλία δίνεται σύμφωνα με την κλίμακα του παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 4: Κλίμακα Φορολογίας Ν. Π. (που τηρούν απλογραφικά βιβλία)	
Φορολογητέο εισόδημα (Ευρώ)	Φορολογικός συντελεστής (%)
≤50.000	26%
>50.000	33%

Ο συντελεστής φορολογίας εισοδήματος για νομικά πρόσωπα που τηρούν διπλογραφικά βιβλία και τα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που τηρούν απλογραφικά βιβλία είναι είκοσι έξι τοις εκατό (26%). Διαφορετικό φορολογικό συντελεστή έχουν τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί και οι ομάδες παραγωγών, τα οποία φορολογούνται με συντελεστή δεκατρία τοις εκατό (13%).

2.6Λοιποί Φόροι

2.5.1 Φόρος Προστιθέμενης Αξίας¹⁰

Ο ΦΠΑ είναι ένας γενικός έμμεσος φόρος, ο οποίος επιβαρύνει την εγχώρια τελική κατανάλωση, δηλαδή επιβαρύνει το εισόδημα το οποίο διατίθεται για αγορά αγαθών και υπηρεσιών στο εσωτερικό της χώρας από τους καταναλωτές, καθώς και από τους τομείς της οικονομίας, οι οποίοι εξαιρούνται από το φόρο (δημόσιο, απαλλασσόμενες δραστηριότητες), και οι οποίοι εξομοιώνονται με τελικούς καταναλωτές. Επιβάλλεται σε όλα τα στάδια των συναλλαγών (παραγωγή, εισαγωγή, χονδρεμπόριο, λιανεμπόριο) και επιβαρύνει κάθε φορά την προστιθέμενη αξία κάθε σταδίου. Είναι φόρος ουδέτερος, δηλαδή επιβαρύνει κατά τον ίδιο τρόπο τα αγαθά και τις υπηρεσίες ανεξάρτητα από την προέλευση και τον αριθμό των παραγωγικών σταδίων. Ο ΦΠΑ σε σχέση με τους φόρους τους οποίους αντικατέστησε, είναι πιο αποτελεσματικός, όσον αφορά την άσκηση της δημοσιονομικής πολιτικής.

¹⁰Πλουμάκης Α. (2014), Φ.Π.Α.

Οι πράξεις που υπάγονται σε φόρο είναι η παράδοση αγαθών, η παροχή υπηρεσιών, η ενδοκοινοτική απόκτηση αγαθών και η εισαγωγή αγαθών. Σύμφωνα με το ελληνικό φορολογικό σύστημα, υποκείμενος στο φόρο προστιθέμενης αξίας είναι οποιοδήποτε πρόσωπο, το οποίο ασκεί, κατά τρόπο ανεξάρτητο, οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα.

Ο κανονικός συντελεστής του ΦΠΑ ισχύει για όλες τις παραδόσεις αγαθών ή των υπηρεσιών, εκτός εάν ένα συγκεκριμένο μέτρο επιτρέπει μειωμένο συντελεστή ή απαλλαγή. Ο κανονικός συντελεστής είναι 23%, και οι μειωμένοι συντελεστές είναι 13% (τρόφιμα) και 6,5% (βιβλία, εφημερίδες). Στις Κυκλάδες, τα Δωδεκάνησα, τις Σποράδες, καθώς και σε ορισμένα νησιά του Αιγαίου, ο κανονικός συντελεστής είναι 16% και οι μειωμένοι συντελεστές σε αυτές τις περιοχές είναι 9% και 5%.

Απαλλάσσονται από τον ΦΠΑ παραδόσεις αγαθών και παροχές υπηρεσιών, όπως ταχυδρομικές υπηρεσίες, εκπαίδευση, ασφάλιση, πωλήσεις και ενοικιάσεις ακινήτων, ιατρικές υπηρεσίες που παρέχονται από το δημόσιο δίκαιο και άλλες μη κερδοσκοπικές οργανώσεις.

2.5.2 Φόρος Κληρονομιάς και Δωρεών

Όλα τα ακίνητα που βρίσκονται στην Ελλάδα, ανεξάρτητα από την ιδιοκτησία τους, καθώς και κάθε κινητή περιουσία που βρίσκεται στην αλλοδαπή, που ανήκει σε Έλληνα πολίτη ή σε οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο που έχει την κατοικία του στην Ελλάδα υπόκεινται σε φόρο κληρονομιάς. Οι κατηγορίες των συντελεστών του φόρου κληρονομιάς και δωρεών εξαρτάται από τη σχέση του δικαιούχου με τον δότη. Τα ποσοστά είναι υψηλότερα για πιο μακρινούς συγγενείς και άσχετα πρόσωπα και διαμορφώνονται ανάλογα με το βαθμό συγγένειας όπως δείχνει ο παρακάτω πίνακας:

Βαθμός Συγγένειας	Κατώτατο Όριο σε €	Συντελεστής
A	600.000	10%
B	300.000	20%
Γ	267.000	40%

Οι δωρεές ή η γονική παροχή μετρητών φορολογούνται χωριστά με συντελεστή 10%, 20% ή 40%, ανάλογα με το βαθμό συγγένειας του δικαιούχου με τον πάροχο.

2.5.3 Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων

Ο Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) είναι ένας πρόσθετος φόρος για τους ιδιοκτήτες ακίνητης περιουσίας που εφαρμόστηκε το 2014. Ο φόρος εξαρτάται από έναν αριθμό παραγόντων όπως, η τιμή ζώνη της τοποθεσίας όπου βρίσκεται το ακίνητο, η περιοχή του ακινήτου σε τετραγωνικά μέτρα, η προβλεπόμενη χρήση του ακινήτου, η ηλικία του κτιρίου, ο αριθμός των όψεων του κτιρίου του ακινήτου και άλλα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

3.1 Εισαγωγικά

Στο κεφάλαιο αυτό, γίνεται αναλυτική αναφορά σε τρία διαφορετικά φορολογικά συστήματα χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συγκεκριμένα της Γαλλίας, του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου και της Βουλγαρίας. Με τη μελέτη των πηγών γίνεται η προσπάθεια παρουσίασης των κυριότερων νόμων, διατάξεων και γενικών χαρακτηριστικών των φορολογικών συστημάτων αυτών των χωρών.

3.2 Το Φορολογικό Σύστημα της Γαλλίας

3.2.1 Γενικά Στοιχεία

Η Γαλλική Δημοκρατία είναι το μεγαλύτερο κράτος της Ευρώπης, εκτείνεται από τη Βόρεια Θάλασσα μέχρι τη Μεσόγειο, αποτελεί κυρίαρχο κράτος και ιδρυτικό μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το σημερινό φορολογικό σύστημα της Γαλλίας διαμορφώθηκε κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα και στοχεύει στη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των δημόσιων υπηρεσιών και στη δίκαιη κατανομή του πλούτου και του εισοδήματος.

Οι αρμοδιότητες φορολογικού περιεχομένου, σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης, κατανέμονται σε δύο Υπουργεία, το Υπουργείο Οικονομίας Βιομηχανίας και Ψηφιακών και το Υπουργείο Οικονομικών και Δημόσιων Λογαριασμών. Στην ευθύνη του Υπουργείου Οικονομίας Βιομηχανίας και Ψηφιακών μεταξύ άλλων, ανήκει ο σχεδιασμός της γενικής οικονομικής και φορολογικής πολιτικής. Στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Οικονομικών και Δημόσιων Λογαριασμών υπάγεται η κατάρτιση και η εκτέλεση του προϋπολογισμού του Κράτους, η θέσπιση φορολογικών κανόνων καθώς και η διεύθυνση των φοροεισπρακτικών μηχανισμών του κράτους. Οι παραπάνω λειτουργίες ασκούνται μέσω των διαφόρων

Διευθύνσεων του Υπουργείου. Οι αρμοδιότητες των δύο Υπουργείων είναι διακεκριμένες, ενώ υπάρχει συναρμοδιότητα στη διεύθυνση ορισμένων υπηρεσιών.

3.2.2 Διάκριση Φόρων¹²

Στους φόρους της Γαλλικής Δημοκρατίας περιλαμβάνονται και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, οι οποίες αποτελούν μέρος του συνόλου των μισθών που καταβάλλει ο εργοδότης, όταν αμείβει τον εργαζόμενο. Οι περισσότεροι από τους φόρους εισπράττονται από την κυβέρνηση και τις τοπικές αρχές, ενώ οι κοινωνικές εισφορές εισπράττονται από την Κοινωνική Ασφάλιση. Υπάρχει διάκριση μεταξύ των φόρων που αφορούν την παραγωγή, τις εισαγωγές, τον πλούτο και τα εισοδήματα, καθώς και τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Φόροι και εισφορές μαζί αποτελούν τις κύριες φορολογικές υποχρεώσεις.

Υπάρχουν τέσσερις κατηγορίες φόρου εισοδήματος στη Γαλλία:

- α) φόρος εταιρειών
- β) φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων
- γ) κοινωνικές δαπάνες
- δ) φόρος μισθωτών υπηρεσιών

3.2.2.1 Φορολογία Νομικών Προσώπων¹³

Ο Φόρος Εταιρειών αφορά όλα τα κέρδη που παράγονται εντός των ορίων της γαλλικής επικράτειας από όλα τα εγχώρια νομικά πρόσωπα (ανώνυμες εταιρείες, εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, ετερόρρυθμες κατά μετοχών εταιρίες και σε ορισμένες περιπτώσεις συνεταιριστικές επιχειρήσεις) και καταβάλλεται σε ετήσια βάση, είτε εφάπαξ είτε σε δόσεις. Δηλαδή, τα κέρδη γαλλικής εταιρείας που εδρεύει στο εξωτερικό δεν υπόκεινται στο γαλλικό φόρο εταιρειών, ενώ μια ξένη εταιρεία υπόκειται στο γαλλικό φόρο εταιρειών μόνο για τα κέρδη που προκύπτουν από τη δραστηριοποίησή της στη γαλλική επικράτεια.

Ο γαλλικός φορολογικός συντελεστής για όλες τις δραστηριότητες των εταιρειών είναι 33,33%. Επιπλέον, στις μεγάλες επιχειρήσεις εφαρμόζεται πρόσθετος φόρος 3,3%, ο οποίος συνυπολογίζεται εφόσον η φορολογική υποχρέωση υπερβαίνει το ποσό των €

¹²Τσορμπατζόγλου Ι. (2010), Το Φορολογικό Σύστημα της Γαλλίας

¹³Ernst and Young (2015), Worldwide Corporate Tax Guide

763.000. Από την 1.1.2014 υπάρχει ένας προσωρινός πρόσθετος φόρος ύψους 10,7% επί της φορολογικής υποχρέωσης για τις επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών άνω των 250 εκατομμυρίων ευρώ, με αποτέλεσμα ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής να διαμορφώνεται περίπου στο 38% για τις μεγάλες επιχειρήσεις. Τα περισσότερα από τα κεφαλαιακά κέρδη περιλαμβάνονται στο φορολογητέο εισόδημα. Ωστόσο, υπάρχει μια σημαντική εξαίρεση, καθώς απαλλάσσονται τα κέρδη που προέρχονται από διάθεση μετοχών που κατέχονται για τουλάχιστον 2 χρόνια. Τα μερίσματα φορολογούνται με περίπου 1,9% μόνο όταν το ποσοστό συμμετοχής υπερβαίνει το 5%. Μηδενική παρακράτηση φόρου εφαρμόζεται, στις περισσότερες περιπτώσεις, σε μερίσματα, τόκους και δικαιώματα που καταβάλλονται σε κατοίκους της ΕΕ. Σε γενικές γραμμές, οι φορολογικοί συντελεστές παρακράτησης για τους μη μόνιμους κατοίκους είναι 30% για τα μερίσματα, 0% για τόκους και 33,3% για δικαιώματα.

Οι δημόσιοι φορείς, όπως οι δημόσιοι οργανισμοί και εταιρίες που είναι υπό τον έλεγχο τοπικών αρχών, υπόκεινται σε φόρο εταιρειών με μειωμένο συντελεστή, (15% για τα πρώτα € 38.120 των φορολογητέων κερδών), για ορισμένα εισοδήματα που αντλούν από την περιουσία τους. Επιπλέον, σε φόρο εταιρειών με μειωμένο συντελεστή υπάγονται οι εταιρείες που είναι εγκατεστημένες σε ορισμένες προστατευόμενες οικονομικά και κοινωνικά περιοχές της χώρας, σε ζώνες επιχειρηματικών επενδύσεων, σε περιφερειακές ζώνες, σε αγροτικές ζώνες, σε ζώνες που έχουν ως προτεραιότητα την αστική ανάπτυξη, σε αστικές ζώνες και άλλες.

3.2.2.2 Φόρος Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων¹⁴

Ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι ένας ολοκληρωμένος φόρος που επιβάλλεται επί του συνολικού εισοδήματος ενός ατόμου σε ένα δεδομένο έτος. Όλα τα εισοδήματα, ανεξάρτητα από την προέλευσή τους, συγκεντρώνονται για να δώσουν ένα συνολικό καθαρό εισόδημα από το οποίο υπολογίζεται ο οφειλόμενος φόρος.

Σύμφωνα με το γαλλικό φορολογικό σύστημα, υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ φυσικών προσώπων κατοίκων και μη κατοίκων στη Γαλλία. Κάτοικοι Γαλλίας είναι τα πρόσωπα που θεωρούνται ότι έχουν κατοικία για φορολογικούς σκοπούς τη Γαλλία, δηλαδή είναι τα άτομα που έχουν το σπίτι τους στη Γαλλία, τα άτομα των οποίων ο τόπος κύριας διαμονής τους είναι η Γαλλία και τα άτομα που ασκούν την κύρια επαγγελματική τους δραστηριότητα μισθωτή ή

¹⁴Ernst and Young (2015), Worldwide Personal Tax Guide

μη στη Γαλλία. Αυτοί, φορολογούνται για το σύνολο των εισοδημάτων τους, που μπορεί να είναι γαλλικής ή και ξένης προέλευσης.

Σε αντίθετη περίπτωση, μη κάτοικοι Γαλλίας ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους, είναι τα πρόσωπα που δεν κατοικούν στη γαλλική επικράτεια και φορολογούνται στη Γαλλία για το μέρος του εισοδήματός τους που προέρχεται από γαλλικές πηγές. Σύμφωνα με τον κώδικα φορολογίας, εισοδήματα από γαλλικές πηγές θεωρούνται τα εξής:

- εισόδημα από ακίνητα που βρίσκονται στη Γαλλία
- εισόδημα από κινητές αξίες στη Γαλλία και από όλα τα άλλα πάγια περιουσιακά στοιχεία στη Γαλλία
- εισόδημα από επαγγελματική δραστηριότητα, μισθωτή ή μη, από κερδοσκοπικές πράξεις που ασκούνται στη Γαλλία
- υπεραξία από τη μεταβίβαση ακινήτων από επαχθή αιτία ή από τη μεταβίβαση των μετοχών σε εταιρείες που έχουν την καταστατική τους έδρα στη Γαλλία.

Απαλλαγές από τον φόρο εισοδήματος χορηγούνται κυρίως για κοινωνικούς λόγους. Οι φορολογούμενοι των οποίων το εισόδημα μετά την αφαίρεση των επαγγελματικών δαπανών δεν υπερβαίνει τα € 8.270 απαλλάσσονται από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων. Για τα άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών, το όριο αυτό είναι € 9.040.

Σε φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων υπόκεινται οι ακόλουθες κατηγορίες εισοδήματος:

- Τα εισοδήματα από ακίνητα. Στα έσοδα από την ακίνητη περιουσία περιλαμβάνεται το εισόδημα από ακίνητο στη Γαλλία ή σε άλλες χώρες. Όταν το ετήσιο φορολογητέο εισόδημα από ακίνητα δεν υπερβαίνει τα € 15.000 τότε η φορολόγησή του γίνεται με ευνοϊκότερο φορολογικό καθεστώς. Δηλαδή, το εισόδημα προσδιορίζεται μετά την αφαίρεση του ποσοστού 30% των εσόδων, ποσοστό που επέχει θέση τεκμαρτού υπολογισμού όλων των εξόδων για το ακίνητο. Όταν τα ετήσια εισοδήματα από ακίνητα υπερβαίνουν τα € 15.000 φορολογούνται με το κανονικό καθεστώς και το φορολογητέο εισόδημα από ακίνητα είναι ίσο με τη διαφορά μεταξύ του ποσού των εσόδων και του πραγματικού ύψους των δαπανών για το ακίνητο.
- Τα κέρδη των επιχειρήσεων. Αφορούν κέρδη από βιομηχανικές, εμπορικές ή βιοτεχνικές δραστηριότητες. Οι μικρές επιχειρήσεις μπορούν να επιλέξουν να φορολογηθούν πάνω σε ένα τεκμαρτό κέρδος ίσο με το 29% των πωλήσεων τους αν πρόκειται για εμπορικές ή βιομηχανικές επιχειρήσεις ή το 50% των εσόδων από παροχή υπηρεσίας, αν είναι επιχειρήσεις αμιγώς παροχής υπηρεσιών.

- Μη εμπορικά κέρδη. Περιλαμβάνουν τις πηγές κέρδους που δεν εμπίπτουν σε οποιαδήποτε άλλη κατηγορία κερδών ή εισοδημάτων (προμήθεια αγοράς μετοχών στο χρηματιστήριο, τα πνευματικά δικαιώματα, εισοδήματα από δικαιώματα ευρεσιτεχνίας, εκπτώσεις που χορηγούνται για την πώληση βιομηχανοποιημένου καπνού, κλπ.).
- Τα γεωργικά κέρδη. Στα γεωργικά κέρδη περιλαμβάνονται όλα τα εισοδήματα που προέρχονται από την εκμετάλλευση της αγροτικής γης. Πιο συγκεκριμένα, είναι έσοδα που προέρχονται από γεωργικές καλλιέργειες, κτηνοτροφία, δασοκομία, πώληση της βιομάζας ή ενέργειας.
- Οι μισθοί, ημερομίσθια, συντάξεις και επιδόματα συμπεριλαμβανομένης της αμοιβής των ανώτερων διευθυντικών στελεχών, και των παροχών σε είδος
- Τα έσοδα από περιουσιακά στοιχεία παγίου κεφαλαίου όπως εισόδημα από μετοχές, μερίσματα, ομολογίες, τόκους, καταθέσεις, εγγυήσεις, έντοκα γραμμάτια που εκδίδονται από οργανισμούς δημόσιου ή ιδιωτικού δικαίου.
- Τα κεφαλαιακά κέρδη μπορεί να πραγματοποιηθούν από μεμονωμένα άτομα κατά τη διάρκεια της διαχείρισης των ιδιωτικών περιουσιακών τους στοιχείων ή από επαγγελματίες κατά την άσκηση της δραστηριότητας της επιχείρησής τους. Η υπεραξία που προκύπτει από την πώληση ακινήτων από τους ιδιώτες στο πλαίσιο της διαχείρισης των περιουσιακών στοιχείων υπόκεινται σε φόρο εισοδήματος 16%. Τα κεφαλαιακά κέρδη που προκύπτουν από τη διάθεση κινητών αξιών φορολογούνται με αναλογικό συντελεστή 18%.

Με βάση τις παραπάνω πηγές εισοδήματος τα φυσικά πρόσωπα στη Γαλλία πληρώνουν για το 2014 φόρους εισοδήματος με προοδευτικό συντελεστή μεταξύ 0 και 45%. Επιπρόσθετος φόρος 3% επιβάλλεται για εισοδήματα μεταξύ € 250.000 - € 500.000 και 4% για εισοδήματα άνω των € 500.000 για άγαμους.

Η φορολογική κλίμακα φυσικών προσώπων με βάση το εισόδημα δίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 6: Φορολογικοί Συντελεστές Φυσικών Προσώπων στη Γαλλία	
Κλίμακα εισοδήματος	Συντελεστής φόρου οικονομικού έτους 2014
Λιγότερο από 6.011	0
6.012 έως 11.991	5,5%
11.992 έως 26.631	14%
26.632 έως 71.397	30%
71.398 έως 151.200	41%
Πάνω από 151.200	45%

Ο υπολογισμός του φόρου εισοδήματος προσαρμόζεται στις προσωπικές περιστάσεις, επιτρέποντας σε κατηγορίες φορολογούμενων ελαφρύνσεις ή πιστώσεις για ορισμένες κατηγορίες προσωπικών δαπανών. Μερικές από αυτές είναι οι δωρεές προς φιλανθρωπικά ιδρύματα και οργανισμούς δημοσίου συμφέροντος, το κόστος εκπαίδευσης των παιδιών και των προστατευόμενων μελών, η εγγραφή στο κεφάλαιο μικρών επιχειρήσεων, οι τόκοι ενυπόθηκου δανείου για την αγορά πρώτης κατοικίας.

3.2.2.3 Κοινωνικές Δαπάνες

Οι κοινωνικές δαπάνες είναι μια άλλη μορφή φόρου εισοδήματος στη Γαλλία, που επιβάλλονται για την μείωση του ελλείμματος κοινωνικής ασφάλισης. Το ποσοστό του φόρου είναι 11% επί των εσόδων από επενδύσεις και κέρδη, 8% επί των μισθών και 7,1% επί των συντάξεων. Το εισόδημα πάνω στο οποίο υπολογίζονται οι κοινωνικές δαπάνες δηλώνεται στην φορολογική δήλωση και πληρώνεται κάθε φθινόπωρο, μετά την υποβολή της φορολογικής δήλωσης. Οι κοινωνικές δαπάνες είναι οι εξής:

α) Η γενική εισφορά κοινωνικής ασφαλίσεως (CSG), η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 1991, είναι μια εισφορά με κοινωνικό σκοπό.

β) Η ανταποδοτική συνεισφορά χρέους κοινωνικής ασφάλισης (CRDS), η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 1996, έχει ως στόχο να καλύψει τα ελλείμματα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Είναι πληρωτέα από τα άτομα που έχουν την κατοικία τους στη Γαλλία για φορολογικούς σκοπούς, όπως και η CSG.

γ) Η επιπλέον εισφορά 2,2% για κοινωνικές και άλλες πρόσθετες παροχές. Τα άτομα που κατοικούν στη Γαλλία για φορολογικούς σκοπούς υπόκεινται σε 2,2% κοινωνική εισφορά, που εισήχθη το 1998, για εισοδήματα από προσωπική περιουσία και εισοδήματα από επενδύσεις. Τα έσοδα, αυτά, διατίθενται για το ταμείο αλληλεγγύης γήρατος, το εθνικό ταμείο συντάξεων και το αποθεματικό ταμείο συντάξεων. Μια πρόσθετη εισφορά 0,3% επί του εισοδήματος από προσωπικά περιουσιακά στοιχεία και εισόδημα από επενδύσεις, εισήχθη το 2004, για το εθνικό ταμείο αλληλεγγύης.

δ) Η φορολόγηση 2,5% των κερδών από την άσκηση δικαιωμάτων προαίρεσης για την αγορά μετοχών, και από την δωρεάν απόκτηση μετοχών που χορηγούνται από τις 16 Οκτωβρίου 2007 και μετά (θεσπίστηκε το 2007).

ε) Η εισφορά δικαιούχων συνταξιοδοτικών προγραμμάτων (RETRAITES CHAPEAU).

στ) Η κοινωνική εισφορά επί εταιρικών κερδών (CSB). Επιπλέον κοινωνική εισφορά ίση με το 3,3% του εταιρικού φόρου.

ζ) Η εταιρική συνεισφορά κοινωνικής αλληλεγγύης (C3S), την οποία υποχρεούνται να καταβάλλουν τα νομικά πρόσωπα με κύκλο εργασιών μεγαλύτερο από € 760.000. Προορίζεται για τη χρηματοδότηση της κοινωνικής προστασίας των αυτοαπασχολούμενων εργαζομένων και το ποσοστό της εισφοράς είναι 0,16%.

3.2.2.4 Φόρος Μισθωτών Υπηρεσιών

Ο φόρος μισθωτών υπηρεσιών καταβάλλεται από εργοδότες που είναι εγκατεστημένοι στη Γαλλία, οι οποίοι δεν υπόκεινται σε ΦΠΑ ή δεν υπόκεινται σε ΦΠΑ για τουλάχιστον το 90% του κύκλου εργασιών τους για το ημερολογιακό έτος που προηγείται της πληρωμής μισθών. Οι φορολογούμενοι είναι κυρίως τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες, ο ιατρικός και παραϊατρικός τομέας, οργανώσεις και άλλοι φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Προκειμένου να μειωθεί η γραφειοκρατία, οι "πολύ μικρές επιχειρήσεις" των οποίων ο κύκλος εργασιών δεν υπερβαίνει τα κατώτατα όρια για την απαλλαγή από τον ΦΠΑ, απαλλάσσονται από το φόρο μισθωτών υπηρεσιών.

Ο φόρος μισθωτών επιβάλλεται επί του συνολικού ποσού των ακαθάριστων αποδοχών που καταβάλλονται συν το ποσό των παροχών σε είδος. Ο φορολογικός

συντελεστής ξεκινά από το 4,25% και αυξανόμενος προοδευτικά φτάνει το 13,6% για ετήσιο ατομικό εισόδημα που ξεπερνά τα € 14.295.

3.2.2.5 Λοιποί Φόροι

Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο της Γαλλίας ο ΦΠΑ είναι ένας έμμεσος κοινοτικός φόρος κατανάλωσης που επιβάλλεται σε όλες τις παραδόσεις αγαθών και υπηρεσιών που παρέχονται στη Γαλλία. Το έδαφος στο οποίο ο ΦΠΑ επιβάλλεται περιλαμβάνει την ηπειρωτική Γαλλία, την Κορσική, το Πριγκιπάτο του Μονακό, τα διαμερίσματα της Γουαδελούπης, τη Μαρτινίκα και τη Ρεϋνιόν

Σύμφωνα με την γαλλική νομοθεσία απαλλάσσονται του ΦΠΑ:

- Θαλάσσιες και αλιευτικές δραστηριότητες
- Φιλανθρωπικές και μη-κερδοσκοπικές δραστηριότητες
- Ιατρικές, παραϊατρικές δραστηριότητες και νοσοκομειακή περίθαλψη
- Εκπαίδευση και κατάρτιση
- Οι δημόσιοι οργανισμοί
- Ορισμένες τραπεζικές και χρηματοοικονομικές εργασίες (η χορήγηση και διαπραγμάτευση πιστώσεων, η διαχείριση του πιστωτικού φορέα, η διαπραγμάτευση και η ανάληψη δεσμεύσεων, εγγυήσεων και άλλων μορφών ασφάλειας, με την διαχείριση πιστωτικών εγγυήσεων από την παραχωρούσα αρχή της πίστωσης, κ.λπ.).
- Ασφαλιστικές και αντασφαλιστικές υπηρεσίες και η παροχή συναφών υπηρεσιών.

Ακόμη, απαλλάσσονται από την καταβολή ΦΠΑ οι επιτηδευματίες των οποίων ο κύκλος εργασιών τους κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος δεν υπερβαίνει τα € 80,000 συμπεριλαμβανομένου ΦΠΑ, χωρίς όμως να έχουν το δικαίωμα έκπτωσης του ΦΠΑ εισροών.

Οι τρέχοντες συντελεστές ΦΠΑ είναι οι εξής:

- 1) Κανονικός συντελεστής 20% για την τρέχουσα χρονιά
- 2) Μειωμένος συντελεστής 5,5% για τα περισσότερα τρόφιμα και γεωργικά προϊόντα, ορισμένα είδη ζωικών τροφίμων, ιατρικών φαρμάκων που δεν καλύπτονται από την κοινωνική ασφάλιση, βιβλία και ορισμένες υπηρεσίες (κυρίως παροχή καταλύματος, παροχή γευμάτων για την εταιρεία, νοσοκομεία, μεταφορές επιβατών και ορισμένα θεάματα). Ο

συντελεστής 5,5% ισχύει και στον τομέα των εστιατορίων στις πωλήσεις τροφίμων και ποτών για κατανάλωση επί τόπου, με την εξαίρεση των αλκοολούχων ποτών.

3) Ειδικός συντελεστής 2,1%, που αφορά δημοσιεύσεις στον τύπο και ιατρικά φάρμακα που επιστρέφονται από την κοινωνική ασφάλιση. Ειδικές τιμές ισχύουν στα υπερπόντια διαμερίσματα (Γουαδελούπη, Μαρτινίκα, Réunion) και στην Κορσική.

Εκτός από το ΦΠΑ, οι φόροι δαπανών περιλαμβάνουν και ορισμένους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, όπως ο ειδικός φόρος αλκοόλης και αλκοολούχων ποτών, ο φόρος κατανάλωσης επί των ενεργειακών προϊόντων (επιβάλλεται σε πετρελαιοειδή, φυσικό αέριο, άνθρακα), ο ειδικός φόρος καπνού, ο φόρος διασκέδασης (επιβάλλεται σε έσοδα από την είσοδο σε αθλητικές εκδηλώσεις, σε τυχερά παιχνίδια, κ.α.). Σημαντικός είναι και ο Γενικός Φόρος Ρυπογόνων Δραστηριοτήτων (TGAP) ο οποίος καθιερώθηκε ως κίνητρο για την προστασία του περιβάλλοντος.

Άλλοι φόροι που αφορούν περιουσιακά στοιχεία είναι ο φόρος επί των οχημάτων που καταβάλλεται εφάπαξ για την έκδοση άδειας κυκλοφορίας και μπορεί να είναι σταθερός ή αναλογικός, ο φόρος περιουσίας που είναι ένας ετήσιος φόρος που καταβάλλεται από ιδιώτες, εφόσον η καθαρή αξία των περιουσιακών στοιχείων τους υπερβαίνει ένα ορισμένο ποσό και ο φόρος περιουσίας νομικών προσώπων που καταβάλλεται από νομικά πρόσωπα τα οποία, άμεσα ή έμμεσα, κατέχουν ένα ή περισσότερα ακίνητα που βρίσκονται στη Γαλλία ή κατέχουν εμπράγματο δικαίωμα ιδιοκτησίας σε ακίνητα.

Τέλος, στο γαλλικό φορολογικό σύστημα περιλαμβάνονται και οι τοπικοί άμεσοι φόροι που είναι και οι παλαιότεροι. Το βασικό χαρακτηριστικό τους είναι ότι, με εξαίρεση τον τοπικό φόρο επιχειρήσεων, επιβάλλονται κυρίως επί της φορολογητέας αξίας ενός ακινήτου σύμφωνα με το Γαλλικό Κτηματολόγιο.

3.3 Το Φορολογικό Σύστημα του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου

3.3.1 Γενικά Στοιχεία

Το Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου είναι μια μικρή ευρωπαϊκή χώρα που βρίσκεται στη Δυτική Ευρώπη και αποτελεί ιδρυτικό μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι μια αρκετά

ανεπτυγμένη χώρα, με προηγμένη οικονομία και το υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στον κόσμο, σύμφωνα με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών για το 2014. Το Λουξεμβούργο είναι το δεύτερο μεγαλύτερο κέντρο επενδυτικών κεφαλαίων στον κόσμο (μετά τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής), έχει σταθερή οικονομία, διαθέτει μέτρια ανάπτυξη, χαμηλό πληθωρισμό, υψηλό επίπεδο καινοτομίας και έχει τη φήμη του φορολογικού παράδεισου της Ευρώπης.

Η φορολογική διοίκηση έχει ανατεθεί σε τρεις ανεξάρτητες διευθύνσεις, με διοικητική αυτοτέλεια, οι οποίες υπάγονται στο υπουργείο οικονομικών, και έχουν στα καθήκοντά τους την είσπραξη εσόδων και την ορθή εφαρμογή της νομοθεσίας και του φορολογικού κώδικα. Οι τρεις διευθύνσεις είναι:

- 1) Η διεύθυνση άμεσων φόρων (ACD).
- 2) Η διεύθυνση έμμεσων φόρων-ακινήτων (AED).
- 3) Η διεύθυνση τελωνείων και ειδικών φόρων (ADA).

Στις αρμοδιότητες της διεύθυνση άμεσων φόρων (ACD) είναι η συλλογή εσόδων από τη φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων, από τη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων, από παρακρατούμενους φόρους σε μισθούς και συντάξεις, από παρακρατούμενους φόρους σε κινητές αξίες, από παρακρατούμενους φόρους σε δικαιώματα, από φόρο μεγάλης περιουσίας, από φόρο εμπορικών επιχειρήσεων και από παρακρατούμενους φόρους σε εισοδήματα μη μόνιμων κατοίκων. Πέρα από τη συλλογή των παραπάνω φόρων, η διεύθυνση άμεσων φόρων έχει περεταίρω αρμοδιότητες τον υπολογισμό και την είσπραξη του δημοτικού φόρου εμπορικών επιχειρήσεων, που υπολογίζεται με βάση το φορολογητέο εισόδημα όπως αυτό καταγράφεται στη δήλωση φορολογίας εισοδήματος μετά από μικρές αναπροσαρμογές. Παράλληλα, στις αρμοδιότητες της διεύθυνση άμεσων φόρων είναι ο καθορισμός της αξίας των ακινήτων που βρίσκονται εντός της επικράτειας του Λουξεμβούργου. Η αρμόδια διεύθυνση εκτιμά την αξία των ακινήτων και την κοινοποιεί στις δημόσιες υπηρεσίες και στους δήμους, οι οποίοι ευθύνονται για την είσπραξη του αναλογούντος φόρου.

Η διεύθυνση έμμεσων φόρων-ακινήτων (AED) έχει ως κύρια αρμοδιότητα τη συλλογή του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), τη συλλογή εσόδων από την εκμετάλλευση της δημόσιας περιουσίας και τη συλλογή λοιπών εσόδων από φόρους εγγράφων όπως συμβόλαια και συμφωνητικά, από φόρους υποθηκών, κληρονομιών, δωρεών και λοιπούς φόρους και τέλη (χαρτόσημα, παράβολα, φόροι και τέλη εταιρειών, ασφάλιστρα, πρόστιμα και δικαστικά έξοδα). Επίσης, είναι η αρμόδια διεύθυνση για την καταγραφή, την παρακολούθηση, τον έλεγχο, την διοίκηση και τη διαχείριση της αξιοποιήσιμης ή μη αξιοποιήσιμης δημόσιας

περιουσίας (καθορισμός ποσού και είσπραξη ενοικίων, κατασχέσεις, εκποιήσεις, πλειστηριασμοί). Ακόμη, για την είσπραξη φόρων-τελών, η συγκεκριμένη διεύθυνση, τηρεί μητρώο όπου καταχωρούνται πράξεις που περιβάλλονται από νομικά έγγραφα, μητρώο στο οποίο καταχωρούνται οι διαθήκες των πολιτών και μητρώο υποθηκών.

Η διεύθυνση τελωνείων και ειδικών φόρων (ADA) είναι αρμόδια για την είσπραξη του ειδικού φόρου κατανάλωσης, για την επιβολή και είσπραξη του ειδικού τέλους σε καταστήματα όπου καταναλώνεται αλκοόλ, για τις οδικές μεταφορές, για τους φόρους ακινήτων και για τις διασυνοριακές συναλλαγές.

3.3.2 Διάκριση Φόρων

3.3.2.1 Φορολογία Νομικών Προσώπων¹⁵

Οι εταιρείες που έχουν την έδρα τους ή η κεντρική τους διοίκηση βρίσκεται στο Λουξεμβούργο θεωρούνται ημεδαπές εταιρίες και υπόκεινται σε φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων για τα συνολικά τους έσοδα, είτε η πηγή προέλευσής τους είναι στο Λουξεμβούργο είτε είναι σε οποιαδήποτε άλλη χώρα. Τα εισοδήματα αλλοδαπής προέλευσης μετριάζονται από διάφορες συμφωνίες αποφυγής διπλής φορολογίας, εάν δεν ισχύει κάποια φορολογική συνθήκη, τότε ισχύει δικαίωμα έκπτωσης από τη χώρα προέλευσης σύμφωνα με το νόμο. Οι εταιρίες των οποίων η έδρα και ο τόπος της διαχείρισής τους βρίσκονται εκτός Λουξεμβούργου υπόκεινται σε φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων μόνο για το εισόδημά τους που η πηγή του βρίσκεται στο Λουξεμβούργο.

Ο φορολογικός συντελεστής του εισοδήματος νομικών προσώπων κυμαίνεται από 20% έως 21%, ανάλογα με το επίπεδο του εισοδήματος. Υπάρχει, επιπλέον, χρέωση 7% η οποία καταβάλλεται στο ταμείο απασχόλησης. Επιβάλλεται, επίσης, από διάφορους δήμους ή κοινότητες ένας τοπικός φόρος εισοδήματος το ποσοστό του οποίου ποικίλλει ανάλογα με το δήμο, και κυμαίνεται κατά μέσο όρο στο 7,5% ετήσια. Για παράδειγμα, ο δημοτικός φόρος για την πόλη του Λουξεμβούργου είναι 6,75%, με αποτέλεσμα ο συνολικός φορολογικός συντελεστής για τις εταιρείες με έδρα την πόλη του Λουξεμβούργου είναι 29,22%.

Ένας νέος ελάχιστος φόρος για όλους τους φορολογούμενους που υπόκεινται σε φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων τέθηκε σε ισχύ στο Λουξεμβούργο την 1η Ιανουαρίου 2013.

¹⁵Ernst and Young (2015), Worldwide Corporate Tax Guide

Σύμφωνα με αυτόν, όλες οι εταιρίες που η καταστατική τους έδρα ή η κεντρική τους διοίκηση βρίσκεται στο Λουξεμβούργο υπόκεινται σε ελάχιστο φόρο ποσού €3.000, αν το άθροισμα των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού, των κινητών αξιών, των μετρητών, και των απαιτήσεων από συνδεδεμένες εταιρείες υπερβαίνει το 90% του συνολικού ισολογισμού τους. Εάν δεν ισχύει το παραπάνω, το ποσό του ελάχιστου φόρου κυμαίνεται από €500 έως €20.000 (χωρίς την εισφορά στο ταμείο απασχόλησης), ανάλογα με το σύνολο του ισολογισμού κατά την ημερομηνία κλεισίματος του οικονομικού έτους, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 7: Ποσό Ελάχιστου Φόρου με Βάση το Σύνολο του Ισολογισμού			
Σύνολο Ισολογισμού	Ελάχιστος φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων	Εισφορά στο ταμείο απασχόλησης (7%)	Συνολικός ελάχιστος φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων
Δεν υπερβαίνει τα €350.000	500	35	535
€350.000 έως €2.000.000	1.500	105	1.605
€2.000.000 έως €10.000.000	5.000	350	5.350
€10.000.000 έως €15.000.000	10.000	700	10.700
€15.000.000 έως €20.000.000	15.000	1.050	16.050
Πάνω από €20.000.000	20.000	1.400	21.400

Για τον υπολογισμό του ελάχιστου φόρου, τα περιουσιακά στοιχεία που παράγουν έσοδα, το δικαίωμα φορολόγησης των οποίων ανήκει σε άλλη χώρα, πρέπει να εξαιρεθούν από το σύνολο του ισολογισμού για την αποφυγή διπλής φορολόγησης. Ο ελάχιστος φόρος ισχύει μόνο για νομικά πρόσωπα που έχουν την καταστατική τους έδρα ή τον τόπο της

κεντρικής διοίκησής τους στο Λουξεμβούργο. Ως εκ τούτου, αλλοδαπά νομικά πρόσωπα με εγκαταστάσεις ή ακίνητη περιουσία στο Λουξεμβούργο, είναι εκτός πεδίου εφαρμογής του ελάχιστου φόρου. Σε ομίλους εταιρειών το ποσό του ελάχιστου φόρου υπολογίζεται ξεχωριστά για κάθε οντότητα, αλλά το ενοποιημένο ποσό δεν ξεπερνά το όριο των €20.000. Για το 2015 ο νόμος προβλέπει μια πρόσθετη προϋπόθεση που πρέπει να πληρείται για να ισχύει το ποσό €3.000 για τον ελάχιστο φόρο. Εκτός από το κατώτατο όριο του 90% που περιγράφεται στην προηγούμενη παράγραφο, πρέπει το άθροισμα των χρηματοοικονομικών στοιχείων του ενεργητικού να υπερβαίνει τα €350.000.

Σύμφωνα με το φορολογικό σύστημα του Λουξεμβούργου, ορισμένες κατηγορίες επιχειρήσεων έχουν ιδιαίτερη φορολογική αντιμετώπιση.

- Οι εταιρείες αμοιβαίων κεφαλαίων υπόκεινται σε ετήσιο φόρο εγγραφής (συνδρομή) ίσο με το 0,05% της συνολικής καθαρής αξίας του ενεργητικού τους, με εξαίρεση τις εταιρίες τύπου SIF (ειδικευμένα επενδυτικά κεφάλαια), που ασχολούνται με hedge funds, αμοιβαία κεφάλαια ακίνητης περιουσίας και ιδιωτικά επενδυτικά κεφάλαια, για τις οποίες το ποσοστό πέφτει στο 0,01%.
- Οι εταιρείες επενδύσεων αυξημένου επενδυτικού κινδύνου (SICARS) εξαιρούνται από τον φόρο εισοδήματος και από το φόρο εγγραφής.
- Οι εταιρείες τιτλοποίησης υπόκεινται, κανονικά, σε φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων και σε δημοτικό φόρο.
- Οι εταιρείες διαχείρισης ιδιωτικών περιουσιακών στοιχείων (SPF), απαλλάσσονται από το φόρο εισοδήματος, το δημοτικό φόρο επιχειρήσεων και το φόρο περιουσίας, αλλά υπόκεινται σε φόρο εγγραφής 0,25% με ελάχιστο ποσό τα €100 και μέγιστο ποσό τα €125.000.
- Οι εταιρείες χαρτοφυλακίου-Holding Companies (SOPARFI) φορολογούνται πλήρως και δεν απαλλάσσονται.

Τέλος, τα κεφαλαιακά κέρδη και τα μερίσματα φορολογούνται κανονικά με ορισμένες απαλλαγές, ενώ για τους τόκους δεν παρακρατείται φόρος εκτός από ορισμένες εξαιρέσεις.

3.3.2.2 Φορολογία Φυσικών Προσώπων¹⁶

Οι κάτοικοι του Λουξεμβούργου υπόκεινται σε φόρο φυσικών προσώπων για το εισόδημά τους, ενώ οι μη κάτοικοι υπόκεινται σε φόρο μόνο για εισοδήματα που προέρχονται από το Λουξεμβούργο. Ένα άτομο θεωρείται κάτοικος εάν διαμένει μόνιμα ή εάν διαμένει για πάνω από έξι μήνες στο Λουξεμβούργο. Άτομα που είναι παντρεμένα φορολογούνται από κοινού.

Σύμφωνα με το φορολογικό νόμο του Λουξεμβούργου υπάρχει διάκριση στα εισοδήματα ανάλογα με την πηγή προέλευσης.

Εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες. Μόνιμοι κάτοικοι και μη μόνιμοι κάτοικοι εργαζόμενοι υπόκεινται σε φόρο του εισοδήματός τους. Στο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες περιλαμβάνονται μισθοί, ημερομίσθια, επιδόματα, συνταξιοδοτικές εισφορές που παρέχονται από τον εργοδότη και αποζημιώσεις σε μετρητά ή σε είδος. Χορηγείται μια έκπτωση των €540 για τα έξοδα που αφορούν την απασχόληση. Οι αμοιβές διευθυντικών στελεχών των εταιριών του Λουξεμβούργου θεωρούνται εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και φορολογούνται με τους συντελεστές όπως θα δούμε παρακάτω. Εάν, όμως, το εισόδημα διευθυντικού στελέχους που δεν είναι κάτοικος Λουξεμβούργου αντιστοιχεί σε ποσό μικρότερο του €100.000 ανά έτος, υπόκειται σε παρακράτηση 20% η οποία αποτελεί και τον τελικό φόρο.

Εισόδημα από αυτό-απασχόληση και επιχειρηματικές δραστηριότητες. Τα άτομα που ενεργούν ανεξάρτητα, στο όνομά τους και με δικό τους κίνδυνο φορολογούνται για το εισόδημα που προέρχεται από τις δραστηριότητές τους. Οι μη κάτοικοι Λουξεμβούργου φορολογούνται για το μέρος των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων τους που πραγματοποιείται στο Λουξεμβούργο.

Εισόδημα από επενδύσεις. Τα μερίσματα που εισπράττει ένα άτομο από εταιρεία, κάτοικο ή μη κάτοικο, υπόκεινται σε φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων. Μια απαλλαγή ύψους 50% χορηγείται για μερίσματα που λαμβάνονται από ημεδαπές εταιρείες, από εταιρείες κατοίκους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από εταιρείες εγκατεστημένες σε χώρες με τις οποίες το Λουξεμβούργο έχει συνάψει σύμβαση αποφυγής διπλής φορολογίας. Παρακράτηση φόρου 10% επιβάλλεται στα εισοδήματα από τόκους για δικαιούχους που κατοικούν στο Λουξεμβούργο (εισόδημα από τόκους κάτω από €250 δεν φορολογείται). Έκπτωση ποσού €25 (€50 για ζευγάρια με κοινή φορολογική δήλωση) χορηγείται για δαπάνες που σχετίζονται με μερίσματα και τόκους.

¹⁶Ernst and Young (2015), Worldwide Personal Tax Guide

Εισόδημα από κεφαλαιακά κέρδη. Για κατοίκους Λουξεμβούργου τα κεφαλαιακά κέρδη από σημαντικές συμμετοχές (πάνω από 10%) σε εταιρείες (κατοίκους ή μη) υπόκεινται σε φόρο. Τα κεφαλαιακά κέρδη από μη ουσιαστική συμμετοχή (10% ή λιγότερο) και άλλοι τίτλοι, είναι αφορολόγητα μόνο εφόσον περάσουν περισσότερο από έξι μήνες μετά την απόκτησή τους. Για μη κατοίκους Λουξεμβούργου, τα κεφαλαιακά κέρδη που προέρχονται από τη διάθεση σημαντικών συμμετοχών σε εταιρίες φορολογούνται κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις.

Τα κεφαλαιακά κέρδη από πωλήσεις ιδιόκτητων ακινήτων, που πραγματοποιήθηκαν εντός δύο ετών από την αγορά τους, φορολογούνται ως κανονικά έσοδα. Κέρδη επί των ακινήτων, που πωλούνται δύο χρόνια μετά την αγορά τους, φορολογούνται μετά τη αναπροσαρμογή της αξίας τους και την εφαρμογή μιας απαλλαγής €50.000. Επιπλέον, η υπεραξία φορολογείται στο μισό του κανονικού συντελεστή.

Άλλες πηγές εισοδήματος είναι, εισόδημα από αγροτικές δραστηριότητες, εισόδημα από συντάξεις και εισόδημα από δικαιώματα και μισθώσεις.

Ειδικό φορολογικό καθεστώς ισχύει για απόδημους εργαζόμενους υψηλής εξειδίκευσης, οι οποίοι έχουν φορολογικές ελαφρύνσεις σε δαπάνες μετακίνησης, στέγασης, σχολικά δίδακτρα και άλλα έξοδα. Το σύνολο των δαπανών περιορίζονται σε €1.500 ανά μήνα ή στο 8% του σταθερού μηνιαίου μισθού.

Σύμφωνα με το φορολογικό σύστημα του μεγάλου δουκάτου του Λουξεμβούργου, οι φορολογικοί συντελεστές είναι προοδευτικοί με μέγιστο ποσοστό το 42,8% ή το 43,6% για το 2014 (συμπεριλαμβάνεται 7% ή 9% συμμετοχή στο ταμείο ανεργίας). Οι φορολογούμενοι εντάσσονται σε τρεις κατηγορίες.

Κλάση 1: Αυτοί που δεν εντάσσονται στις κατηγορίες 1α και 2

Κλάση 1α: Άτομα σε χηρεία, άνω των 64 ετών, με επίδομα τέκνων.

Κλάση 2: Έγγαμοι, άτομα σε χηρεία, διαζευγμένοι ή σε διάσταση για τα επόμενα τρία χρόνια που ακολουθούν το παραπάνω συμβάν.

Ο οριακός φορολογικός συντελεστής είναι 43,6% για εισοδήματα άνω των €150.000 για φορολογούμενους της φορολογικής Κλάσης 1 και της Κλάσης 1α και €300.000 για τους φορολογούμενους της Κλάσης 2. Με ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2008, οι φορολογικές ελαφρύνσεις για συντηρούμενα τέκνα καταργήθηκαν και η φορολογική απαλλαγή αντικαταστάθηκε από ένα μηνιαίο μόνους €76,88 ανά παιδί.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται ο μέσος φόρος εισοδήματος για το 2014, λαμβάνοντας υπόψη το 7% της συνεισφοράς στο ταμείο ανεργίας και την έκπτωση φόρου €300 για το εισόδημα επαγγελματία (ισχύει από 1 Ιανουαρίου 2009). Η συνεισφορά στο

ταμείο ανεργίας είναι 9% επί του εισοδήματος που υπερβαίνει τα €150.000 για τους φορολογούμενους των Κλάσεων 1 και 1α και τα €300.000 για τους φορολογούμενους της Κλάσης 2. Παρακάτω δίδεται ο πίνακας των μέσων συντελεστών φόρου εισοδήματος για το 2014.

Πίνακας 8: Μέσοι Συντελεστές Φόρου Εισοδήματος Φ.Π. για το 2014				
	Έγγαμοι		Άγαμοι	
Φορολογητέο εισόδημα €	Ποσό φόρου €	Πραγματικός φορολογικός συντελεστής %	Ποσό φόρου €	Πραγματικός φορολογικός συντελεστής %
20.000	788	3,94	0	0
40.000	6.484	16,21	1.876	4,69
60.000	14.808	24,68	6.450	10,75
80.000	23.160	28,95	13.264	16,58
100.000	31.500	31,5	21.580	21,58
120.000	40.068	33,39	29.916	24,93
140.000	48.622	34,73	38.262	27,33

3.3.2.3 Λοιποί Φόροι

Σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο του μεγάλου δουκάτου του Λουξεμβούργου ο ΦΠΑ είναι ένας έμμεσος φόρος κατανάλωσης που επιβάλλεται σε όλες τις παραδόσεις αγαθών και υπηρεσιών που παρέχονται στο Λουξεμβούργο. Ο κανονικός συντελεστής ΦΠΑ είναι 17%, ωστόσο υπάρχουν μειωμένοι συντελεστές 3%, 8% και 14%. Ο κανονικός συντελεστής του ΦΠΑ ισχύει για όλες τις παραδόσεις αγαθών ή υπηρεσιών, εκτός εάν ένα συγκεκριμένο μέτρο προβλέπει τη χρήση μειωμένου συντελεστή ή απαλλαγής.

Παραδείγματα αγαθών και υπηρεσιών που φορολογούνται με τον εξαιρετικά μειωμένο συντελεστή 3% είναι, τρόφιμα που προορίζονται για ανθρώπινη κατανάλωση (εκτός από αλκοόλ), γεωργικά προϊόντα, βιβλία, εφημερίδες και περιοδικά (συμπεριλαμβανομένων των e-books), παιδικά παπούτσια και ρούχα, φαρμακευτικά

προϊόντα, υπηρεσίες εστιατορίου, μεταφορά προσώπων, είσοδος για πολιτιστικές εκδηλώσεις.

Παραδείγματα αγαθών και υπηρεσιών που φορολογούνται με μειωμένο συντελεστή 8% είναι, το υγρό φυσικό αέριο για θέρμανση, φωτισμό και κινητήρες, ηλεκτρική ενέργεια, φυτά και άλλα προϊόντα ανθοκομίας, κομμωτική, επισκευή ποδηλάτων, υποδημάτων και άλλων δερμάτινων ειδών, καθαρισμός ιδιωτικών καταλυμάτων.

Παραδείγματα αγαθών και υπηρεσιών που φορολογούνται με το συντελεστή του 14% είναι, οίνος από σταφύλια με συγκέντρωση αλκοόλ μέχρι και 13 βαθμούς, στερεά ορυκτά καύσιμα, ορυκτέλαια και το ξύλο που χρησιμοποιείται ως καύσιμο, διαφημιστικά φυλλάδια και άλλες εκτυπώσεις, φύλαξη και διαχείριση κινητών αξιών, η διαχείριση πιστώσεων και πιστωτικών εγγυήσεων από φορέα άλλον από την οικονομική οντότητα που χορήγησε την πίστωση.

Ένας άλλος φόρος που εφαρμόζεται είναι ο φόρος κληρονομιάς. Η φορολογική βάση για το φόρο κληρονομιάς είναι η αγοραία αξία του συνόλου της καθαρής περιουσίας που κληρονομήθηκε από ένα πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο Λουξεμβούργο. Εξαιρέσεις ισχύουν για ακίνητα που βρίσκονται στο εξωτερικό και υπό ορισμένες προϋποθέσεις για κινητά περιουσιακά στοιχεία που κατέχονται εκτός Λουξεμβούργου. Εάν ο αποθανών δεν ήταν μόνιμος κάτοικος Λουξεμβούργου κατά τη στιγμή του θανάτου, ο φόρος κληρονομιάς επιβάλλεται μόνο επί των ακινήτων που βρίσκονται στο Λουξεμβούργο. Οι συντελεστές του φόρου κληρονομιάς κυμαίνονται από 0% έως 48%. Ο συντελεστής που ισχύει για τους κληρονόμους πρώτου βαθμού συγγένειας είναι 0%. Επίσης, ποσοστό 0% ισχύει και για οποιαδήποτε κληρονομιά μεταξύ συζύγων ή καταχωρημένων συντρόφων για πάνω από τρία έτη με τουλάχιστον ένα παιδί. Ο φόρος κληρονομιάς για ακίνητα που βρίσκονται στο Λουξεμβούργο και έχουν κληροδοτηθεί από πρόσωπο που δεν ήταν κάτοικος του Λουξεμβούργου, κυμαίνεται από 2% έως 48% ακόμη και για κληρονόμους πρώτου βαθμού συγγένειας.

Τέλος, στους λοιπούς φόρους κατατάσσεται και ο φόρος δωρεών. Σύμφωνα με το νόμο οι δωρεές όταν πραγματοποιούνται πρέπει να καταχωρούνται εγγράφως στην κατάλληλη αρχή (Administration de l'enregistrement) και υπόκεινται σε φόρο δωρεάς. Τον φόρο δωρεάς οφείλει ο δωρεοδόχος, κάτοικος ή μη Λουξεμβούργου. Οι συντελεστές κυμαίνονται από 1,8% έως 14,4% (ανάλογα με τη σχέση μεταξύ του δότη και του δωρεοδόχου) επί της ακαθάριστης αγοραίας αξίας των περιουσιακών στοιχείων.

3.4 Το Φορολογικό Σύστημα της Βουλγαρίας

3.4.1 Γενικά Στοιχεία¹⁷

Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας είναι χώρα της νοτιοανατολικής Ευρώπης και μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 2007. Με την είσοδό της, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Βουλγαρία ήρθε αντιμέτωπη με την πρόκληση της προσαρμογής και της ένταξης στα ευρωπαϊκά πρότυπα. Έτσι, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η μελέτη του βουλγάρικου φορολογικού συστήματος και η προσαρμογή του στους ισχύοντες κανόνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι σημαντικότεροι τομείς της βουλγαρικής οικονομίας για το 2014 ήταν η βιομηχανία (23,5%), το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, οι μεταφορές, οι υπηρεσίες στέγασης και εστίασης (21,3%), καθώς και η δημόσια διοίκηση, η άμυνα, η εκπαίδευση, η υγεία και η κοινωνική πρόνοια (13,2%). Οι φόροι στη Βουλγαρία συλλέγονται τόσο σε κρατικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Οι πιο σημαντικοί φόροι που εισπράττονται σε κρατικό επίπεδο όπως θα δούμε παρακάτω είναι, ο φόρος εισοδήματος, η κοινωνική ασφάλιση, η φορολογία των επιχειρήσεων και ο φόρος προστιθέμενης αξίας. Σε τοπικό επίπεδο, είναι οι φόροι περιουσίας καθώς και τα διάφορα τέλη που εισπράττονται.

3.4.2 Διάκριση Φόρων

3.4.2.1 Φορολογία Νομικών Προσώπων¹⁸

Οι εταιρείες που έχουν συσταθεί στη Βουλγαρία υπόκεινται σε εταιρικό φόρο για το συνολικό τους εισόδημα. Οι ξένες εταιρείες φορολογούνται στη Βουλγαρία για κέρδη που προκύπτουν από δραστηριότητες που ασκούνται μέσω μιας μόνιμης εγκατάστασης στη χώρα και σε εισοδήματα από βουλγάρικες πηγές. Ο φορολογικός συντελεστής είναι 10%. Ακόμη, 10% φορολογία επιβάλλεται και σε ορισμένες δαπάνες, όπως δαπάνες υπαλλήλων, πρόσθετες

¹⁷www.oecd.org

¹⁸Ernst and Young (2015), Worldwide Corporate Tax Guide

παροχές σε είδος και έξοδα παραστάσεων, με αποτέλεσμα να αυξάνεται ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής για τις εταιρείες που πραγματοποιούν αυτές τις δαπάνες.

Τα κεφαλαιακά κέρδη από την πώληση περιουσιακών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων των μετοχών, υπόκεινται σε φόρο με κανονικό συντελεστή 10%. Δεν παρέχεται καμία φορολογική ελάφρυνση ή έκπτωση. Οι κεφαλαιακές ζημίες εκπίπτουν για φορολογικούς σκοπούς. Παράλληλα, τα κεφαλαιακά κέρδη που προέρχονται από πώληση μετοχών που διαπραγματεύονται, στο χρηματιστήριο της Βουλγαρίας, σε χρηματιστήριο της ΕΕ ή σε χρηματιστήριο χωρών του ΕΟΧ απαλλάσσονται από τη φορολογία. Ομοίως, οι ζημίες από την πώληση μετοχών που διαπραγματεύονται σε αυτά τα χρηματιστήρια δεν εκπίπτουν για φορολογικούς σκοπούς.

Τα μερίσματα που καταβάλλονται από βουλγάρικες εταιρείες σε εταιρείες που εδρεύουν για φορολογικούς λόγους σε χώρες εκτός ΕΕ ή ΕΟΧ, υπόκεινται σε παρακράτηση φόρου 5%. Το ίδιο ισχύει και για αφανή διανεμόμενα κέρδη προς εταιρείες που εδρεύουν για φορολογικούς λόγους σε χώρες της ΕΕ ή του ΕΟΧ. Τα εμβάσματα κερδών από υποκαταστήματα προς τις χώρες καταγωγής τους, δεν υπόκεινται σε παρακράτηση φόρου.

Επιπρόσθετα, οι βουλγάρικες εταιρείες δικαιούνται έκπτωση φόρου σε περιπτώσεις που τους επιβάλλονται από το εξωτερικό πανομοιότυποι ή παρόμοιοι φόροι. Η έκπτωση αυτή, περιορίζεται στο ποσό του φόρου που είχε καταβληθεί στη Βουλγαρία. Επιπλέον, σύμφωνα με το βουλγάρικο φορολογικό σύστημα απαλλάσσεται από τη φορολογία εισοδήματα από ξένα ακίνητα και αλλοδαπές μόνιμες εγκαταστάσεις.

Τέλος, το φορολογικό έτος συμπίπτει με το ημερολογιακό έτος. Η ετήσια φορολογική δήλωση πρέπει να υποβάλλεται μέχρι τις 31 Μαρτίου του έτους που ακολουθεί το φορολογικό έτος.

3.4.2.2 Φορολογία Φυσικών Προσώπων¹⁹

Οι κάτοικοι της Βουλγαρίας υπόκεινται σε φόρο φυσικών προσώπων για το σύνολο των εισοδημάτων τους, ενώ τα άτομα που δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι υπόκεινται σε φόρο μόνο για τα εισοδήματά τους που προκύπτουν στη Βουλγαρία. Ένα άτομο θεωρείται φορολογικός κάτοικος Βουλγαρίας, για ένα φορολογικό ημερολογιακό έτος, εάν πληροί μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις. Πρώτον, θα πρέπει να έχει δαπανήσει περισσότερες από 183 ημέρες στη Βουλγαρία κατά τη διάρκεια των προηγούμενων 12 μηνών (ημέρες εισόδου και

¹⁹Ernst and Young (2015), Worldwide Personal Tax Guide

εξόδου από τη χώρα υπολογίζονται ως ημέρες διαμονής στη Βουλγαρία). Δεύτερον, θα πρέπει το κέντρο των ζωτικών συμφερόντων του να θεωρείται η Βουλγαρία. Αυτό σημαίνει ότι, με βάση πραγματικά γεγονότα και περιστάσεις, τα προσωπικά και οικονομικά συμφέροντα του ατόμου είναι στενά συνδεδεμένα με τη Βουλγαρία, όπως η οικογενειακή κατοικία, η ακίνητη περιουσία που του ανήκει ή ο τόπος εργασίας.

Ο φορολογικός συντελεστής είναι ένας και είναι 10%, εξαιρούνται το εισόδημα από μερίσματα το οποίο φορολογείται με συντελεστή 5% και το εισόδημα από ατομική επιχείρηση, το οποίο φορολογείται με συντελεστή 15%.

Το εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες υπόκεινται σε φόρο με βάση τις αποδοχές (χρήματα ή παροχές σε είδος) που καταβάλλονται ή παρέχονται από ή για λογαριασμό του εργοδότη. Τα έσοδα που προέρχονται από δραστηριότητες απασχόλησης που πραγματοποιήθηκαν στη Βουλγαρία, είναι βουλγάρικης πηγής. Τα παρακάτω εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες απαλλάσσονται από το φόρο:

- Το ποσό των ημερήσιων αποζημιώσεων που αφορά επαγγελματικά ταξίδια στο εσωτερικό της Βουλγαρίας και στο εξωτερικό, μέχρι το διπλάσιο του ποσού που καθορίζει ο νόμος.
- Έξοδα μετακίνησης και διαμονής επαγγελματικών ταξιδιών, που καλύπτονται με τα απαραίτητα δικαιολογητικά.
- Ορισμένες κοινωνικές παροχές που παρέχονται από τον εργοδότη, για τις οποίες φορολογείται ο εργοδότης.
- Δικαιώματα προαίρεσης που παρέχονται από τον εργοδότη, φορολογούνται κατά την άσκηση τους ως εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες.

Εισοδήματα προερχόμενα από αυτό-απασχόληση και επιχειρηματική δραστηριότητα όπως, έσοδα από δραστηριότητα επιχείρησης, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, έσοδα από γεωργία, κέρδη από άλλες δραστηριότητες φορολογούνται με κανονικό συντελεστή 10%. Μια έκπτωση της τάξεως του 25% ή 40% επί των ακαθάριστων εσόδων, εφαρμόζεται ανάλογα με το είδος της δραστηριότητας. Επίσης, με το συντελεστή 10% φορολογούνται οι αμοιβές διευθυντικών στελεχών, τα έσοδα από πώληση μετοχών και διάφορα έσοδα όπως εισόδημα από ενοικίαση κατοικιών. Τα έσοδα από τόκους, συμπεριλαμβανομένων των τόκων τραπεζικών καταθέσεων, φορολογούνται με συντελεστή 8%.

Απαλλάσσονται από τη φορολογία έσοδα από πώληση ακινήτων (για ακίνητα με πάνω από τρία χρόνια ιδιοκτησίας πριν την πώληση), έσοδα από υποτροφίες, διατροφές, συντάξεις κοινωνικών ασφαλίσεων και έσοδα από αποζημιώσεις ασφαλειών.

3.4.2.3 Λοιποί Φόροι

Όλες οι παραδόσεις αγαθών και υπηρεσιών υπόκεινται σε ΦΠΑ σύμφωνα με το φορολογικό σύστημα της Βουλγαρίας. Ο συντελεστής του ΦΠΑ είναι 20%, ενώ εφαρμόζεται μειωμένος συντελεστής 9% για διαμονή σε ξενοδοχείο και σε ορισμένες περιπτώσεις μηδενικός. Ορισμένες από τις περιπτώσεις όπου εφαρμόζεται μηδενικός συντελεστής ΦΠΑ είναι εξαγωγή των εμπορευμάτων, οι διεθνείς μεταφορές και συναφείς υπηρεσίες, οι ενδοκοινοτικές παραδόσεις, οι προμήθειες που σχετίζονται με αφορολόγητα είδη και υπηρεσίες διαμεσολαβητών (μεσίτες).

Ένας σημαντικός φόρος που εφαρμόζεται στη Βουλγαρία είναι ο φόρος κληρονομιάς. Επιβάλλεται σε όλα τα ακίνητα που βρίσκονται στη Βουλγαρία και καταβάλλεται από τον παραλήπτη. Τα ακίνητα που βρίσκονται έξω από τη Βουλγαρία, ανήκουν όμως σε Βούλγαρους πολίτες, υπόκειται επίσης σε φόρο κληρονομιάς. Δεν υπόκειται σε φόρο κληρονομιάς οι σύζυγοι, οι γονείς και οι άμεσοι απόγονοι. Τα ακόλουθα ποσοστά ισχύουν για τον προσδιορισμό του φόρου κληρονομιάς για άλλους κληρονόμους:

- Για αδελφούς, αδελφές και τα παιδιά τους, ο φορολογικός συντελεστής κυμαίνεται από 0,4% έως 0,8% για κληρονομιά αξίας πάνω από BGN250.000 (€ 127.053,64).
- Για άλλους κληρονόμους που υπόκεινται σε φόρο κληρονομιάς, ο φορολογικός συντελεστής κυμαίνεται από 3,3% έως 6,6% για κληρονομιά αξίας πάνω από BGN250.000 (€ 127.053,64).

Ακίνητα που αποκτήθηκαν ως δώρο είναι φορολογητέα, εκτός εάν το δώρο δίνεται από τον σύζυγο ή το δώρο έγινε μεταξύ απογόνων. Η φορολογική βάση είναι η αξία του ακινήτου κατά τη στιγμή της μεταβίβασης, η οποία καθορίζεται από τις φορολογικές αρχές ή το Δημοτικό Συμβούλιο. Τα ισχύοντα ποσοστά φορολόγησης διαφέρουν ανάλογα με την τοποθεσία και τον τύπο του ακινήτου.

Ακόμη, εφαρμόζεται στους πολίτες της χώρας που έχουν στην κατοχή τους ακίνητο, φόρος ακίνητης περιουσίας. Το ύψος του φόρου διαμορφώνεται ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του ακινήτου, όπως το είδος της περιουσίας, την τοποθεσία και την έκταση. Τέλος, σε όλα τα ακίνητα επιβάλλεται και τοπικός φόρος, ο οποίος καθορίζεται από το τοπικό συμβούλιο και καταβάλλεται στον εκάστοτε δήμο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

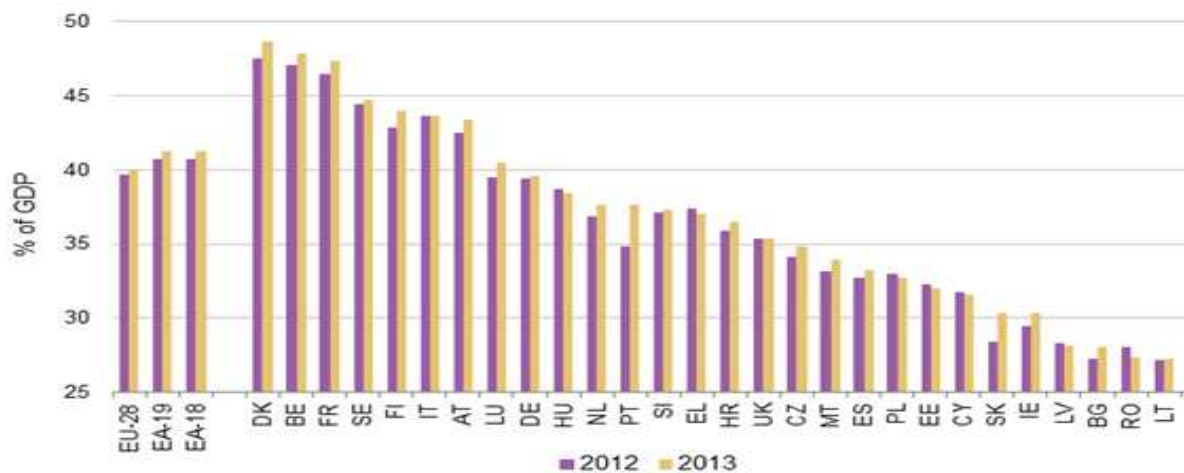
4.1 Εισαγωγικά

Μετά τη μελέτη και την παρουσίαση των φορολογικών συστημάτων της χώρας μας, της Γαλλίας, της Βουλγαρίας και του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου, στο κεφάλαιο αυτό ακολουθεί μια σύντομη σύγκριση σε διάφορους τομείς και με διάφορα κριτήρια. Τα συγκρινόμενα στοιχεία αφορούν και άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έτσι ώστε στο επόμενο κεφάλαιο να καταλήξουμε σε ορθά συμπεράσματα για το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας.

4.2 Συνολικά Φορολογικά Έσοδα ως Ποσοστό του ΑΕΠ

Το παρακάτω διάγραμμα του Eurostat απεικονίζει τα φορολογικά έσοδα χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης ως ποσοστό του ΑΕΠ της κάθε χώρας, για τις χρονιές 2012-2013 που αποτελούν την πιο πρόσφατη ανάλυση.

Διάγραμμα 1: Φορολογικά Έσοδα ως Ποσοστό του ΑΕΠ στην ΕΕ²⁰

²⁰ec.europa.eu

Όπως παρατηρούμε, τα φορολογικά έσοδα (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 28 κρατών ανερχόταν σε ποσοστό 40,1% του ΑΕΠ. Το ποσοστό αυτό, είναι υψηλότερο για τις χώρες στη ζώνη του ευρώ (19 χώρες) και κυμαίνεται κατά μέσο όρο στο 41,2%. Όπως δείχνει το διάγραμμα, το μεγαλύτερο ποσοστό κατέγραψαν η Δανία, το Βέλγιο και η Γαλλία (48,6%, 47,8% και 47,3% του ΑΕΠ αντίστοιχα), ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά κατέγραψαν η Λιθουανία (27,2% του ΑΕΠ), η Ρουμανία (27,4%), η Βουλγαρία (28,1), η Λετονία (28,1%), καθώς και η Ελβετία (27,2%).

Σύμφωνα με το Eurostat, οι μεγαλύτερες μειώσεις του δείκτη φορολογικών εσόδων προς το ΑΕΠ παρατηρήθηκαν στη Ρουμανία, την Πολωνία, την Ελλάδα και τη Νορβηγία. Πιο συγκεκριμένα, στη χώρα μας η μείωση για το 2013 αντιπροσωπεύει την πέμπτη συνεχή μείωση σε απόλυτες τιμές με το ποσοστό να παραμένει κάτω από το μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι νέοι φόροι που επιβλήθηκαν στην Ελλάδα από το 2011 βοήθησαν να συγκρατηθεί αυτή η μείωση. Τέλος, οι υψηλότερες αυξήσεις σε ποσοστιαίες μονάδες καταγράφηκαν από την Πορτογαλία, τη Σλοβακία, η Φινλανδία και τη Δανία.

4.3 Σύγκριση Φορολογικών Συντελεστών ανά Χώρα

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι φορολογικοί συντελεστές για τη φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων, φυσικών προσώπων και του Φ.Π.Α. για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η σύγκριση που ακολουθεί γίνεται με στόχο να εντοπίσουμε τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις τιμές των φορολογικών συντελεστών με την ανάπτυξη των χωρών και το βιοτικό τους επίπεδο.

Γενικότερα μπορούμε να πούμε ότι οι τιμές των φορολογικών συντελεστών επηρεάζουν την ανάπτυξη μιας οικονομίας. Αυτό συμβαίνει γιατί η μείωση των τιμών των φορολογικών συντελεστών οδηγεί σε αύξηση της κατανάλωσης και κατά συνέπεια σε ενίσχυση της οικονομίας και της ανάπτυξης. Βέβαια, αυτό δεν συμβαίνει σε όλες τις οικονομίες, καθώς απαραίτητη προϋπόθεση είναι, στο εκάστοτε κράτος παρά τη μείωση των συντελεστών να μην επηρεάζονται οι κρατικές δαπάνες. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι και η χώρα μας, όπου οι κρατικές δαπάνες έχουν περιοριστεί και η μείωση των συντελεστών μπορεί να προκαλέσει αντίθετες συνέπειες από την ανάπτυξη της οικονομίας.

Πίνακας 9: Φορολογικοί Συντελεστές σε Χώρες της ΕΕ ²¹			
Χώρες	Φορολογία Ν.Π. (%)	Φορολογία Φ.Π. (%)	Φ.Π.Α. (%)
Αυστρία	25	50	20
Βέλγιο	33	53,7	21
Βουλγαρία	10	10	20
Γαλλία	33,3	50,3	20
Γερμανία	29,65	47,5	19
Δανία	23,5	55,6	25
Ελλάδα	26	46	23
Εσθονία	20	21	20
Ηνωμένο Βασίλειο	23	45	20
Ιρλανδία	12,5	48	23
Ισπανία	28	52	21
Ιταλία	31,4	47,9	22
Κροατία	20	47,20	25
Κύπρος	12,5	35	19
Λεττονία	15	24	21
Λιθουανία	15	15	21
Λουξεμβούργο	29,22	43,6	17
Μάλτα	35	35	18
Ολλανδία	25	52	21
Ουγγαρία	19	16	27
Πολωνία	19	32	23
Πορτογαλία	21	56,5	23
Ρουμανία	16	56,5	24
Σλοβακία	22	25	20
Σλοβενία	17	50	22
Σουηδία	22	56,9	25
Τσεχία	19	22	21
Φινλανδία	20	51,5	24
Μ.Ο.	22,21	40,9	21,6

²¹www.tradingeconomics.com

Όπως παρατηρούμε στον πίνακα, οι τιμές των φορολογικών συντελεστών της χώρας μας κυμαίνονται πάνω από το μέσο όρο των αντίστοιχων τιμών των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα, ο συντελεστής φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων είναι υψηλότερος κατά 3,79%, ο συντελεστής φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων κατά 1,1% και ο Φ.Π.Α. κατά 1,4%. Τους υψηλότερους συντελεστές καταγράφουν, για νομικά πρόσωπα η Μάλτα (35%) και η Γαλλία (33,3%), για φυσικά πρόσωπα η Σουηδία (56,9) η Πορτογαλία και Ρουμανία (56,5%), για τον Φ.Π.Α. η Ουγγαρία με 27%.

Μία ακόμη παρατήρηση που μπορούμε να κάνουμε είναι ότι, οι χώρες όπως Βέλγιο, Σουηδία, Φινλανδία και Δανία που χαρακτηρίζονται για το υψηλό βιοτικό τους επίπεδο καταγράφουν πολύ υψηλά ποσοστά φορολογικών συντελεστών. Αντίθετα, χώρες με χαμηλό βιοτικό επίπεδο όπως Βουλγαρία, Σλοβακία, Τσεχία και Λεττονία καταγράφουν σημαντικά χαμηλούς συντελεστές φορολογίας σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Έτσι είναι ξεκάθαρο ότι υπάρχει άμεση σχέση με την φορολογία και τις κρατικές παροχές.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι οι χαμηλή φορολογία αποτελεί βασικό κίνητρο για την ανάπτυξη επενδύσεων. Ωστόσο, σε χώρες με χαμηλό βιοτικό επίπεδο, όπως η Βουλγαρία, η χαμηλή φορολογία μπορεί να αποτελεί παγίδα για νέες επενδύσεις, καθώς το επίπεδο της κοινωνίας, η καταναλωτική δύναμη και η δυναμικότητα της οικονομίας πολλές φορές δεν συμβάλλουν στην ανάπτυξη των επενδύσεων.

4.4 Ποιότητα Παρεχόμενων Υπηρεσιών και Πληροφοριακά Συστήματα

Το Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα διατηρεί ως βασικό στοιχείο τον γραφειοκρατικό μοντέλο συνδιαλλαγής όπως συμβαίνει και με τις περισσότερες υπηρεσίες του δημόσιου τομέα. Είναι ευρέως γνωστές οι διαφορών ειδών δυσκολίες που συναντούν οι πολίτες της χώρας μας σε συναλλαγές με τη Φορολογική Διοίκηση. Οι δυσκολίες αυτές προκύπτουν από το έντονο στοιχείο της γραφειοκρατίας σε συνδυασμό με την πολυνομία, την πολυπλοκότητα των διαδικασιών και την χρήση ξεπερασμένων τεχνολογιών.

Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια μπορούμε να πούμε ότι παρατηρούμε μια σχετική βελτίωση στη χώρα μας στον τομέα της Φορολογικής Διοίκησης με την εισαγωγή νέων τεχνολογιών, την προσπάθεια μείωσης της γραφειοκρατίας και την παροχή αξιόπιστων υπηρεσιών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η συνεχής βελτίωση του TAXISnet που

αποτελεί μέρος μιας προσπάθειας με στόχο την επέκταση, την βελτίωση και την παροχή φιλικότερων και περισσότερο χρήσιμων ηλεκτρονικών υπηρεσιών. Στόχος του Υπουργείου Οικονομικών και της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων είναι η διευκόλυνση των φορολογουμένων πολιτών προκειμένου να αντεπεξέρχονται στις φορολογικές τους υποχρεώσεις κατά το δυνατόν ευκολότερα, γρηγορότερα και ορθότερα. Στο πλαίσιο αυτό, η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων προβαίνει σε μία κίνηση που επιτρέπει στους πολίτες να έχουν πρόσβαση στην εξέλιξη της είσπραξης των εσόδων ανά τακτά χρονικά διαστήματα και σε συνάρτηση με τους στόχους που έχουν τεθεί μέσα από τον ιστότοπο www.publicrevenue.gr. Παρά τη βελτίωση που παρατηρούμε στη Φορολογική Διοίκηση της χώρας μας και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, χρειάζονται περεταίρω προσπάθειες ώστε να παρέχονται υψηλής ποιότητας υπηρεσίες αντίστοιχες με αυτές άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

Η Γαλλία διαθέτει ένα από τα πιο προηγμένα και εκσυγχρονισμένα συστήματα Φορολογικής Διοίκησης με αποτέλεσμα η εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων των φορολογούμενων να έχει απλοποιηθεί ιδιαίτερα με τη χρήση της τηλεομοιοτυπίας, του διαδικτύου και του τηλεφώνου. Βασικό πλεονέκτημα του γαλλικού φορολογικού συστήματος αποτελεί το λειτουργικό του σύστημα, που είναι αντίστοιχο με το δικό μας TAXISnet. Το συγκεκριμένο σύστημα επιτρέπει την ηλεκτρονική μεταφορά των αρχείων των φορολογούμενων από το ένα τμήμα στο άλλο, χωρίς καθυστέρηση. Διατηρείται όλο το ιστορικό των ελέγχων και όλες οι δηλώσεις των φορολογούμενων, είτε πρόκειται για δηλώσεις εισοδήματος, είτε για δηλώσεις ΦΠΑ, είτε για καταστατικά σύστασης εταιρειών. Έτσι, στο συγκεκριμένο σύστημα μπορούν να ελεγχθούν τα πάντα από ένα μόνο πεδίο, απλά πληκτρολογώντας το ΑΦΜ του ελεγχόμενου. Επιπλέον, η υποβολή δηλώσεων μπορεί να γίνει με τη χρήση προσυμπληρωμένης δήλωσης, όπου ο φορολογούμενος δεν έχει παρά να την επιβεβαιώσει ή να την διορθώσει και στη συνέχεια να την υπογράψει. Άλλες μέθοδοι είναι η «τηλεδήλωση» με τη χρήση τηλεομοιοτυπίας και η τηλεφωνική επικύρωση της προσυμπληρωμένης δήλωσης εφόσον αυτή είναι πλήρης. Τέλος, σαν ένα ακόμη παράδειγμα πληροφοριακών συστημάτων που χρησιμοποιούνται στη Γαλλία για τη διεκπεραίωση των φορολογικών υποθέσεων, μπορούμε να αναφέρουμε το σύστημα on-line που χρησιμοποιείται για αυτόματο υπολογισμό επιστροφής φόρου εισοδήματος.

Στο Λουξεμβούργο η Φορολογική Διοίκηση στοχεύει στη μείωση της γραφειοκρατίας και στην ελεύθερη και ανεμπόδιστη λειτουργία των επιχειρήσεων. Παράλληλα επιδιώκεται η συνεχής κατάρτιση του προσωπικού και η εισαγωγή νέων τεχνολογιών που οδηγούν στην απλοποίηση των διαδικασιών και στην όσο το δυνατό ευκολότερη και πληρέστερη

παρακολούθηση των περιουσιακών στοιχείων και της οικονομικής συμπεριφοράς των φορολογούμενων. Το ενιαίο εθνικό κέντρο πληροφορικής συλλέγει και επεξεργάζεται όλα εκείνα τα στοιχεία που αφορούν την επιβολή και την είσπραξη της φορολογίας. Επίσης, γίνεται χρήση πληροφοριακών συστημάτων για τον προγραμματισμό ελέγχου μέσω στατιστικής ανάλυσης δεδομένων για περιπτώσεις φοροδιαφυγής υψηλού κινδύνου και για την τήρηση αρχείων στα οποία καταγράφονται όλες οι μεταβολές που αφορούν την ιδιωτική περιουσία με συνέπεια την λήψη μέτρων κατά οφειλετών του δημοσίου. Τέλος, η υποβολή δηλώσεων γίνεται ηλεκτρονικά ή μέσω ταχυδρομείου και η πληρωμή των φόρων μέσω τραπεζικού λογαριασμού.

Στη Βουλγαρία το έργο της φορολογικής υπηρεσίας υποβοηθείται από σύστημα μηχανοργάνωσης και ηλεκτρονικής υποστήριξης. Το Υπουργείο Οικονομικών διαθέτει μία σύγχρονη ιστοσελίδα δίνοντας τη δυνατότητα πληροφόρησης των ενδιαφερομένων για φορολογικά και ασφαλιστικά θέματα στη βουλγαρική και αγγλική γλώσσα. Οι φορολογούμενοι μπορούν να κάνουν χρήση της ηλεκτρονικής υπογραφής και μέσω διαδικτύου να υποβάλλουν την δήλωσή τους, πρακτική που ενθαρρύνεται συστηματικά από το Βουλγαρικό Υπουργείο Οικονομικών. Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα ταχυδρομικής υποβολής των δηλώσεων καθώς και η δυνατότητα καταβολής της φορολογίας μέσω τραπεζικού λογαριασμού.

Είναι ξεκάθαρο ότι η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και η οργάνωση της φορολογικής διοίκησης κάθε χώρας διαφέρει σημαντικά και είναι άμεσα συνδεδεμένη με το ύψος της επιβαλλόμενης φορολογίας. Οι χώρες με πιο προηγμένα φορολογικά συστήματα παρέχουν υψηλής ποιότητας υπηρεσίες στους φορολογούμενους με αποτέλεσμα τη δίκαιη φορολόγηση, την άμεση είσπραξη και τον ορθό έλεγχο. Στη χώρα μας είναι αναγκαία η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, η καταπολέμηση της γραφειοκρατίας και η εισαγωγή σύγχρονων πληροφοριακών συστημάτων με στόχο τη δίκαιη κατανομή του φόρου, την εισπραξιμότητά του και την ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης.

4.6 Παραοικονομία ως Ποσοστό του ΑΕΠ

Η παραοικονομία ή σκιάδης οικονομία, δηλαδή έσοδα από οικονομικές δραστηριότητες που δεν καταγράφονται ή αποκρύπτονται, είναι ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που έχουν να

αντιμετωπίσουν οι σημερινές οικονομίες και το μέγεθός της αποτελεί σημαντικό δείκτη για την αποτελεσματικότητα ενός φορολογικού συστήματος. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται διαχρονικά, από το 2003 έως το 2014, το μέγεθος της παραοικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ για κάθε μια από τις 28 χώρες κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και ο μέσος όρος των 28 χωρών.

Πίνακας 10: Παραοικονομία ως Ποσοστό του ΑΕΠ²²

Country/Year	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Austria	10.8	11.0	10.3	9.7	9.4	8.1	8.47	8.2	7.9	7.6	7.5	7.8
Belgium	21.4	20.7	20.1	19.2	18.3	17.5	17.8	17.4	17.1	16.8	16.4	16.1
Bulgaria	35.9	35.3	34.4	34.0	32.7	32.1	32.5	32.6	32.3	31.9	31.2	31.0
Croatia	32.3	32.3	31.5	31.2	30.4	29.6	30.1	29.8	29.5	29.0	28.4	28.0
Czech Republic	19.5	19.1	18.5	18.1	17.0	16.6	16.9	16.7	16.4	16.0	15.5	15.3
Denmark	17.4	17.1	16.5	15.4	14.8	13.9	14.3	14.0	13.8	13.4	13.0	12.8
Estonia	30.7	30.8	30.2	29.6	29.5	29.0	29.6	29.3	28.6	28.2	27.6	27.1
Finland	17.6	17.2	16.6	15.3	14.5	13.8	14.2	14.0	13.7	13.3	13.0	12.9
France	14.7	14.3	13.8	12.4	11.8	11.1	11.6	11.3	11.0	10.8	9.9	10.8
Germany	17.1	16.1	15.4	15.0	14.7	14.2	14.6	13.9	13.7	13.3	13.0	13.3
Greece	28.2	28.1	27.6	26.2	25.1	24.3	25.0	25.4	24.3	24.0	23.6	23.3
Hungary	25.0	24.7	24.5	24.4	23.7	23.0	23.5	23.3	22.8	22.5	22.1	21.6
Ireland	15.4	15.2	14.8	13.4	12.7	12.2	13.1	13.0	12.8	12.7	12.2	11.8
Italy	26.1	25.2	24.4	23.2	22.3	21.4	22.0	21.8	21.2	21.6	21.1	20.8
Latvia	30.4	30.0	29.5	29.0	27.5	26.5	27.1	27.3	26.5	26.1	25.5	24.7
Lithuania	32.0	31.7	31.1	30.6	29.7	29.1	29.6	29.7	29.0	28.5	28.0	27.1
Luxembourg (Grand-Duché)	9.8	9.8	9.9	10.0	9.4	8.5	8.8	8.4	8.2	8.2	8.0	8.1
Malta	26.7	26.7	26.9	27.2	26.4	25.8	25.9	26.0	25.8	25.3	24.3	24.0
Netherlands	12.7	12.5	12.0	10.9	10.1	9.6	10.2	10.0	9.8	9.5	9.1	9.2
Poland	27.7	27.4	27.1	26.8	26.0	25.3	25.9	25.4	25.0	24.4	23.8	23.5
Portugal	22.2	21.7	21.2	20.1	19.2	18.7	19.5	19.2	19.4	19.4	19.0	18.7
Romania	33.6	32.5	32.2	31.4	30.2	29.4	29.4	29.8	29.6	29.1	28.4	28.1
Slovenia	26.7	26.5	26.0	25.8	24.7	24.0	24.6	24.3	24.1	23.6	23.1	23.5
South-Cyprus	28.7	28.3	28.1	27.9	26.5	26.0	26.5	26.2	26.0	25.6	25.2	25.7
Spain	22.2	21.9	21.3	20.2	19.3	18.4	19.5	19.4	19.2	19.2	18.6	18.5
Slovakia	18.4	18.2	17.6	17.3	16.8	16.0	16.8	16.4	16.0	15.5	15.0	14.6
Sweden	18.6	18.1	17.5	16.2	15.6	14.9	15.4	15.0	14.7	14.3	13.9	13.6
United Kingdom	12.2	12.3	12.0	11.1	10.6	10.1	10.9	10.7	10.5	10.1	9.7	9.6
<i>28 EU-Countries/Average (unweighted)</i>	<i>22.6</i>	<i>22.3</i>	<i>21.8</i>	<i>21.1</i>	<i>20.3</i>	<i>19.6</i>	<i>20.1</i>	<i>19.9</i>	<i>19.6</i>	<i>19.3</i>	<i>18.8</i>	<i>18.6</i>

Όπως παρατηρούμε στον πίνακα το μέγεθος της παραοικονομίας ως ποσοστό του ΑΕΠ διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα, με την υψηλότερη τιμή να καταγράφει η Βουλγαρία με ποσοστό 31% και την χαμηλότερη η Αυστρία με 7,8%, ενώ ακολουθεί το Λουξεμβούργο με 8,1%. Συμπεραίνουμε έτσι, ότι οι βόρειες χώρες με τα οργανωμένα φορολογικά συστήματα αντιμετωπίζουν αποτελεσματικότερα την παραοικονομία και την

²² Friedrich Schneider Konrad Raczowski Bogdan Mróz, Journal of Money Laundering Control Shadow economy and tax evasion in the EU

φοροδιαφυγή. Επίσης, είναι ξεκάθαρο ότι το ποσοστό ως μέσος όρος στην Ευρώπη μειώνεται σταθερά χρόνο με το χρόνο τα τελευταία χρόνια.

Στη χώρα μας παρατηρούμε ότι το ποσοστό είναι αρκετά υψηλό και ένα από τα μεγαλύτερα στην Ευρώπη, παράλληλα είναι σταθερά πάνω από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα για το 2014 η παραοικονομία ως ποσοστό του ΑΕΠ για τη χώρα μας ήταν 23,3%, δηλαδή 4,7% πάνω από το μέσο όρο στην Ευρώπη των 28.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1 Εισαγωγικά

Ως αποτέλεσμα της πιο πάνω εξέτασης και σύγκρισης των βασικών στοιχείων και χαρακτηριστικών των φορολογικών συστημάτων της Ελλάδας και άλλων ευρωπαϊκών χωρών, στο τελευταίο αυτό κεφάλαιο της παρούσας μελέτης συνοψίζονται τα κυριότερα συμπεράσματα που προκύπτουν. Επιπλέον, εκθέτονται ορισμένες προτάσεις για την αναμόρφωση του υπάρχοντος ελληνικού φορολογικού συστήματος με στόχο την αντιμετώπιση της αναποτελεσματικότητάς του.

5.2 Συμπεράσματα

5.2.1 Γενικά Συμπεράσματα για το Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα

Έπειτα από τη μελέτη που πραγματοποιήθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι, στο ελληνικό φορολογικό σύστημα το μεγαλύτερο μέρος των φορολογικών εσόδων προέρχεται από την επιβολή έμμεσης φορολογίας και μικρότερο μέρος αυτού από την επιβολή άμεσης φορολογίας. Το συμπέρασμα αυτό, θα μπορούσε να αποτελεί μια ευνοϊκή παράμετρο για την ανάπτυξη της χώρας μας, ωστόσο η μικρή συμμετοχή των άμεσων φόρων στη σύνθεση των φορολογικών εσόδων οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη φοροδιαφυγή. Στον παρακάτω πίνακα, με στοιχεία του Eurostat, παρουσιάζεται η σύνθεση των φορολογικών εσόδων σε Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση.

Πίνακας 11: Δομή Φορολογικών Εσόδων			
	Μερίδιο Έμμεσων Φόρων	Μερίδιο Άμεσων Φόρων	Μερίδιο Κοινωνικών Εισφορών
Ελλάδα	37,6	30,3	32,1
ΕΕ	34,2	33,4	32,4

Μετά τις αυξήσεις στους φορολογικούς συντελεστές τα τελευταία έτη, κάτι που λειτούργησε αρνητικά στην κατεύθυνση της αύξησης των επενδυτικών κινήτρων στη χώρα μας, η καταπολέμηση της φοροδιαφυγής φαίνεται να αποτελεί μονόδρομο για την αύξηση των εσόδων. Για τον περιορισμό της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, που αποτελούν εγγενή παθογένεια και μόνιμη πηγή απώλειας εσόδων, απαιτείται ριζική αναμόρφωση τόσο του πυρήνα του φορολογικού συστήματος όσο και της φορολογικής διοίκησης.

Τέλος, σημαντική αύξηση πραγματοποιήθηκε και στους συντελεστές των φόρων περιουσίας που θεωρούνται φιλικόι στην ανάπτυξη με αποτέλεσμα να γίνουν από τις υψηλότερους στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σε γενικές γραμμές, επενδυτές και αναλυτές υποστηρίζουν ότι το ελληνικό φορολογικό σύστημα δεν είναι φιλικό και δεν συμβάλλει στην κατεύθυνση της ανάπτυξης. Πρέπει να σημειωθεί ότι η επίδραση του φορολογικού συστήματος στην οικονομία δεν εξαρτάται μόνο από το ύψος των φορολογικών συντελεστών, αλλά και από το πλήθος των διατάξεων και νόμων που το διέπουν, από την λειτουργία της φορολογικής διοίκησης, από τις νέες τεχνολογίες που υιοθετούνται, από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς, από το σύστημα επίλυσης διαφορών και άλλα.

5.2.2 Αναποτελεσματικότητα και Πολυπλοκότητα του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος

Η αναποτελεσματικότητα του φορολογικού μας συστήματος αποτυπώνεται στο διάγραμμα 1 του υποκεφαλαίου 4.2, όπου φαίνεται ξεκάθαρα ότι η χώρα μας κατέχει χαμηλή θέση όσον αφορά τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ. Παράλληλα, μελετώντας τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα από την έκθεση για την ανταγωνιστικότητα του World Economic Forum (2014-2015), παρατηρούμε ότι τα βασικότερα προβλήματα είναι η δυσκολία

χρηματοδότησης, η γραφειοκρατία και το φορολογικό πλαίσιο. Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί και η πολιτική αστάθεια, ενώ λιγότερο φαίνεται να επηρεάζουν οι φορολογικοί συντελεστές και η διαφθορά. Τα στοιχεία αυτά φανερώνουν ότι το φορολογικό πλαίσιο στη χώρα μας είναι αναποτελεσματικό και προβληματικό για την επίτευξη επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Παράγοντες	Ποσοστό
Πρόσβαση στη χρηματοδότηση	22,4
Γραφειοκρατία	19,8
Φορολογικό πλαίσιο	16,4
Πολιτική αστάθεια	14,2
Φορολογικοί συντελεστές	9,4
Διαφθορά	4,3
Περιορισμοί στην αγορά εργασίας	4,1
Ανεπάρκεια καινοτομίας	2,6
Ανεπάρκεια υποδομών	2,4
Κυβερνητική αστάθεια	2,3
Ανεπάρκεια εκπαιδευμένου εργατικού δυναμικού	1,5
Έλλειψη ηθικής στο εργατικό δυναμικό	0,5
Προβληματική δημόσια υγεία	0,1
Κανόνες ξένου νομίσματος	0,0
Πληθωρισμός	0,0
Εγκλήματα και κλοπές	0,0

Η αναποτελεσματικότητα του ελληνικού φορολογικού συστήματος επιβαρύνεται ακόμα περισσότερο από τον γραφειοκρατικό του χαρακτήρα, την πολυπλοκότητά του, την πολυνομία και τις πολύ συχνές αλλαγές του πλαισίου λειτουργίας του. Πιο συγκεκριμένα, η συνεχής αναθεώρηση και έκδοση νέων διατάξεων καθιστούν το φορολογικό μας σύστημα αρκετά πολύπλοκο και αδιαφανές, με αποτέλεσμα το κόστος διαχείρισής του και το κόστος

²³The Global Competitiveness Report 2014-2015

συμμόρφωσης των φορολογούμενων να αυξάνεται διαρκώς. Τα δεδομένα αυτά, σε συνδυασμό με την πολιτική αστάθεια των τελευταίων ετών και το γενικότερο νομικό και δικαστικό πλαίσιο, που δεν βοηθά στην αντιμετώπιση των δυσκολιών και την επίλυση των διαφορών, έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην αποτελεσματικότητα, στη συμμόρφωση των πολιτών, στην αποδοτικότητα των υπαλλήλων και δημιουργούν αρνητικό κλίμα ανάπτυξης και προσέλκυσης ξένων επενδυτικών κεφαλαίων.

5.2.3 Προβλήματα στη Φορολογική Διοίκηση

Η αποστολή της φορολογικής διοίκησης είναι να εισπράττει το ακριβές ποσό των προβλεπομένων εσόδων χρησιμοποιώντας σύγχρονη τεχνολογία, ώστε να διασφαλίζεται η εμπιστοσύνη των πολιτών στην ακεραιότητα και δικαιοσύνη του φορολογικού συστήματος. Αναμφίβολα, ο κυριότερος στόχος της φορολογικής διοίκησης είναι να δημιουργήσει το πλαίσιο για την βέλτιστη εφαρμογή του φορολογικού συστήματος. Η αλληλεξάρτηση της σχέσης της φορολογικής διοίκησης με το φορολογικό σύστημα που αναφέρθηκε νωρίτερα καθιστά αναγκαία την αναφορά στην επίδραση που έχει το φορολογικό σύστημα στην επίτευξη του βασικού στόχου του, την αποτελεσματική είσπραξη εσόδων.

Στη χώρα μας, όπου η είσπραξη των εσόδων δεν είναι αποτελεσματική, παρατηρούμε λανθασμένη λειτουργία της φορολογικής διοίκησης και έλλειψη μακροχρόνιου σχεδιασμού. Η συχνή αναδιοργάνωση του φοροεισπρακτικού και του φοροελεγκτικού μηχανισμού και οι συχνές αλλαγές στα πρόσωπα και στο οργανόγραμμα της διοίκησης και των αρμόδιων φορέων με στόχο την αποδοτικότητα και την παραγωγικότητα, οδήγησαν σε αντίθετα αποτελέσματα και φανέρωσαν την έλλειψη μιας μακροχρόνιας ενιαίας στρατηγικής.

Το υποστελεχωμένο υπαλληλικό προσωπικό της φορολογικής διοίκησης εμφανίζει ιδιαίτερη αδυναμία στην εκπλήρωση της αποστολής του. Αυτό, οφείλεται φυσικά στον έντονο γραφειοκρατικό χαρακτήρα του φορολογικού μας συστήματος, με αποτέλεσμα οι υπάλληλοι να αναλώνονται σε διοικητικού χαρακτήρα εργασία και να μην ασχολούνται με θέματα που αφορούν την ιδιότητά τους, όπως ο έλεγχος και η επιβολή των νόμων. Παράλληλα, η ανεπαρκής εκπαίδευση και ανάπτυξη δεξιοτήτων σε συνδυασμό με τις συχνές νομοθετικές αλλαγές, έχουν ως άμεσο αντίκτυπο την παροχή υπηρεσιών κακής ποιότητας και την μείωση της παραγωγικότητας.

Η αποτυχημένη προσπάθεια των έως τώρα μηχανισμών του κράτους να δημιουργήσουν ένα κοινωνικό, δίκαιο και σταθερό φορολογικό σύστημα οδηγεί στην αναζήτηση νέας φορολογικής πολιτικής και στην υιοθέτηση νέων μεθόδων διοίκησης. Η αναμόρφωση της διοίκησης δεν μπορεί να επιτευχθεί με παρεμβάσεις, τονωτικές ενέσεις και εμβληματικές πολιτικές. Θα πρέπει να υπάρξει ένα συλλογικό και εμπειριστατωμένο σχέδιο φορολογικής διοίκησης.

5.2.4 Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή

Η αντιμετώπιση της παραοικονομίας και η πάταξη της φοροδιαφυγής αποτελούν βασικό οδικό χάρτη για τις περισσότερες κυβερνήσεις σήμερα. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, το μέγεθος της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής στη χώρα μας είναι αρκετά υψηλά, με σοβαρές συνέπειες και επιδράσεις στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας. Πράγματι, η παραοικονομία έχει ως συνέπειες, εκτός από την μείωση των δημοσίων εσόδων, τον αθέμιτο ανταγωνισμό, τα υπερκέρδη, την εξουδετέρωση των φορολογικών πολιτικών και τη μετατροπή αυτών σε επιβαρυντικές και άδικες.

Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, που επιβάλλονται από το φορολογικό μας σύστημα, δημιουργούν αναποτελεσματική κατανομή των εισοδημάτων, άνισες οικονομικές ευκαιρίες και στρέφουν λογικούς και ευσυνείδητους πολίτες στην φοροδιαφυγή. Δεν είναι λίγες η επιχειρήσεις μικρού μεγέθους για τις οποίες η φοροδιαφυγή αποτελεί ένα τρόπο για την επιβίωσή τους. Στην κατεύθυνση αυτή οδηγεί και η γενικότερη αναποτελεσματικότητα του φορολογικού μας συστήματος και το υψηλό επίπεδο διαφθοράς που εντοπίζεται στους ελεγκτικούς μηχανισμούς.

Γενικότερα, στη χώρα μας μπορούμε να πούμε ότι είναι φανερή η έλλειψη φορολογικής συνείδησης. Αυτό οφείλεται στην έλλειψη εμπιστοσύνης των φορολογούμενων προς τις αρμόδιες αρχές, καθώς η σπατάλη των δημοσίων εσόδων διαβρώνει την συνείδηση των φορολογούμενων. Οι φορείς άσκησης της δημοσιονομικής πολιτικής αδυνατούν να χρησιμοποιήσουν το φορολογικό σύστημα αποτελεσματικά για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας και δημιουργούν κοινωνικές ανισότητες. Παράλληλα, το χαμηλό ύψος των ποινών που επιβάλλονται σε περιπτώσεις φοροδιαφυγής σε συνδυασμό με την πραγματοποίηση ελάχιστων ελέγχων στρέφει όλο και περισσότερο τους φορολογούμενους στην φοροδιαφυγή και περιορίζει ακόμα περισσότερο τη φορολογική τους συνείδηση.

5.3 Αναμόρφωση του Φορολογικού μας Συστήματος

Η αναμόρφωση του φορολογικού μας συστήματος αποτελεί επιτακτική ανάγκη εξαιτίας της αναποτελεσματικότητάς του. Το ελληνικό φορολογικό σύστημα δεν είναι ολοκληρωμένο και με γνώμονα την πολυπλοκότητα, την πολυνομία, την άδικη κατανομή των φορολογικών βαρών, τη γραφειοκρατία και το μεγάλο κόστος διαχείρισης που το χαρακτηρίζει, οδηγεί σε απάτες, φοροδιαφυγή και γενικότερα σε μείωση των δημοσίων εσόδων. Το πρόβλημα αυτό είναι χρόνιο και ταλανίζει τις εκάστοτε ελληνικές κυβερνήσεις χωρίς όμως να έχουν ληφθεί τα απαραίτητα μέτρα για να αντιμετωπιστούν ή έστω να περιοριστούν τα παραπάνω προβλήματα. Πρέπει λοιπόν, να σχεδιαστεί και να λειτουργήσει σωστά ένα απλό, δίκαιο και αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα που θα συμβάλει στην ομαλή ανάπτυξη της οικονομίας, δεν θα εμπνέει αβεβαιότητα και θα ελκύει ξένα κεφάλαια και επενδύσεις.

Το φορολογικό μας σύστημα πρέπει να είναι ορθολογικό και κατανοητό τόσο από τους φορολογούμενους όσο και από τους υπαλλήλους της διοίκησης. Είναι αναγκαίος ο μακροχρόνιος σχεδιασμός με σαφήνεια και απλότητα που θα περιορίζει την πιθανότητα σφαλμάτων και θα αυξάνει την εισπραξιμότητα. Στην κατεύθυνση αυτή, πρέπει να υπάρχει μια ενιαία προοδευτική κλίμακα φορολόγησης εισοδημάτων, ανεξάρτητα από την πηγή, με ελαχιστοποίηση των εξαιρέσεων και απαλλαγών. Αυτό, θα ενισχύσει το αίσθημα της ισονομίας, θα επιφέρει σταθερότητα και βεβαιότητα στην οικονομία και θα ενισχύσει την επιχειρηματικότητα. Εξάλλου είναι γνωστό, ότι τα δίκαια φορολογικά συστήματα βοηθούν στην αναδιανομή των εισοδημάτων και αποτελούν βασικό εργαλείο ανάπτυξης.

Ο περιορισμός του λειτουργικού κόστους αποτελεί αναγκαιότητα για την αναμόρφωση του φορολογικού μας συστήματος. Ο γραφειοκρατικός χαρακτήρας του δημόσιου τομέα γενικότερα οδηγεί σε αυξημένα κόστη λειτουργίας, σε κακή εξυπηρέτηση και σε μείωση της απόδοσης των εργαζομένων. Πρέπει οι εργαζόμενοι της φορολογικής διοίκησης να μειώσουν την επαφή τους με τους πολίτες και η εξυπηρέτηση να γίνεται εξ αποστάσεως. Αυτό, μπορεί να επιτευχθεί με τον εκσυγχρονισμό της φορολογικής διοίκησης και την ανάπτυξη κατάλληλων ηλεκτρονικών μεθόδων, με αποτέλεσμα την γρήγορη εξυπηρέτηση, την ευκολία στις πληρωμές και τον περιορισμό της γραφειοκρατίας. Παράλληλα, το ανθρώπινο δυναμικό θα έχει την ευχέρεια να πραγματοποιεί ελέγχους και να επιβάλει το νόμο.

Τέλος, σημαντικό για την αναμόρφωση του ελληνικού φορολογικού συστήματος είναι να ενισχυθεί η φορολογική συνείδηση των πολιτών. Δεν επαρκούν μόνο οι αυστηρές ποινές. Επιβεβλημένο είναι να αντιμετωπιστεί και η διαφθορά, τόσο στην πολιτική όσο και στην κοινωνία γενικότερα, και να προαχθεί η διαφάνεια. Έτσι, θα υπάρχει κοινωνική συνοχή, οι πολίτες θα εμπιστεύονται τους κρατικούς φορείς και δεν θα στρέφονται άνομες ενέργειες για την αποφυγή του οφειλόμενου φόρου.

5.4 Προτάσεις

Στην αναμόρφωση του ελληνικού φορολογικού συστήματος θα συμβάλλουν και οι παρακάτω συγκεκριμένες προτάσεις.

- Πρέπει να επανέλθει το ενιαίο αφορολόγητο όριο για όλα τα φυσικά πρόσωπα. Το ύψος των 12.000 € αποτελεί μια ρεαλιστική και δίκαιη πρόταση. Είναι άδικο να επιβάλλεται φόρος σε πολύ χαμηλά εισοδήματα ή ακόμα και μηδενικά μέσω των τεκμηρίων ή των δαπανών διαβίωσης.
- Πρέπει να γίνει μείωση του φορολογικού συντελεστή για τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα. Ο φορολογικός συντελεστής 26% από το πρώτο ευρώ δεν αφήνει κανένα περιθώριο ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας και επομένως τόνωσης της απασχόλησης. Αντιθέτως, αποτελεί κίνητρο για μεταφορά της επιχειρηματικής έδρας, για λόγους ανταγωνιστικότητας αλλά και επιβίωσης, σε γειτονικές μας χώρες που μάλιστα ανήκουν στην Ε.Ε.
- Κατάργηση ή σημαντική μείωση του τέλους επιτηδεύματος. Σήμερα κερδοφόρες και μη επιχειρήσεις, επαγγελματίες με ελάχιστους τζίρους ή με υψηλά εισοδήματα επιβαρύνονται με ισόποσο αντίστροφα προοδευτικό τέλος επιτηδεύματος.
- Αναπροσαρμογή υπολογισμού του ΕΝΦΙΑ. Λαμβάνοντας υπόψη τη νέα κατάσταση που έχει διαμορφωθεί στην αγορά των ακινήτων (νέες χαμηλότερες αξίες) αλλά και την ύπαρξη δανειακής επιβάρυνσης, θα πρέπει να αναπροσαρμοσθούν οι αντικειμενικές αξίες ή να υπάρξει νέο σύστημα υπολογισμού σε συνδυασμό με την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας.

- Θα πρέπει να υπάρξει καθολική σταδιακή μείωση των συντελεστών ΦΠΑ μεσοπρόθεσμα. Η μείωση του ΦΠΑ εστίασης απέδειξε ότι, χαμηλότεροι συντελεστές μπορούν να προκαλέσουν καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα.
- Επαναφορά του αφορολόγητου αποθεματικού για τις παραγωγικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις, με την προϋπόθεση επανεπένδυσης μέρους των κερδών και αύξησης θέσεων απασχόλησης.

Σήμερα, αποτελούν επιτακτική ανάγκη η διαχρονική σταθερότητα, η ευρεία συνεκτική και διαφανής φορολογική βάση, η δικαιοσύνη, η πλήρης αναδιάρθρωση των φοροελεγκτικών υπηρεσιών και η επικέντρωση σε στοχευμένους ελέγχους, ώστε να επιτευχθεί ένα δίκαιο και ορθολογικό φορολογικό σύστημα που θα οδηγήσει με τη σειρά του στην ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Αναστόπουλος Ι. και Φορτσάκης Θ. (2003), «Φορολογικό Δίκαιο», Σάκκουλας, Αθήνα
2. Γεωργακόπουλος Θ.(2005), «Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική», Μπένου, Αθήνα
3. Γκίνογλου Δ. (2004), «Λογιστική Εταιρειών: Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων», Rosili, Αθήνα
4. Γκίνογλου Δ. (2014), «Φορολογική Λογιστική», Ανικούλα, Θεσσαλονίκη
5. Γκίνογλου Δ. και Ταχυνάκης Π. (2005), «Γενική Χρηματοοικονομική Λογιστική», Rosili, Θεσσαλονίκη
6. Γκογκάκης Αλέξανδρος (2011), «Η Φορολογική Διοίκηση του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου», Φορολογικά Επιθεώρηση-Τεύχος 739 (Απρίλιος 2011), σελ. 956-976
7. Θεοχαρόπουλος Λ.(2002), «Φορολογικό Δίκαιο Γενικό», Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη
8. Καραγιώργος Θ. (2010), «Λογιστική Εταιριών και Φορολογία Εισοδήματος», Αλεξοπούλου-Καραγιώργος, Θεσσαλονίκη
9. Κατσιβέλου Τριανταφυλλιά (2008), «Η Φορολογία στη Βουλγαρία»
10. Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος, Νόμος 4172/2013
11. Νεγκάκης Χ.(2012), «Λογιστική Εταιριών-Θεωρία και Πράξη», Σοφία, Θεσσαλονίκη
12. Τάτσος Ν. (2012), «Θεωρία των Φόρων και Φορολογική Πολιτική», Κριτική, Αθήνα
13. Τσορμπατζόγλου Ιωάννης (2010), « Το Φορολογικό Σύστημα της Γαλλίας» , Φορολογική Επιθεώρηση-Τεύχος Φεβρουαρίου 2011, σελ. 352
14. Φινοκαλιώτης Κ. (2011), «Φορολογικό Δίκαιο» , Σάκκουλας, Θεσσαλονίκη
15. Φορολογικές Διαδικασίες και Άλλες Διατάξεις, Νόμος 4174/2013
16. Φωτόπουλος Ιωάννης (1995), «Η Διοίκηση του Ελληνικού Φορολογικού Συστήματος»

Ξένη Βιβλιογραφία

1. Ernst and Young, «Worldwide Corporate Tax Guide 2015»

2. Ernst and Young, «Worldwide Personal Tax Guide 2015»
3. Ernst and Young, «Worldwide VAT,GST and Sales Tax Guide 2015»
4. Eurostat, European Commission (2010), «Taxation Trends in the European Union-Data for the EU Member States, Iceland and Norway»
5. Friedrich Schneider, Konrad Raczkowski and Bogdan Mróz,(2015) «Shadow Economy and Tax Evasion in the EU», Journal of Money Laundering Control
6. Klaus Schwab, «The Global Competitiveness Report 2014-2015», World Economic Forum
7. KPMG, «KPMG’s Individual Income Tax and Social Security Rate Survey 2012»
8. PKF, «Worldwide Tax Guide 2015»
9. Public Finances General Directorate -Tax Policy Directorate, (2011) «The French Tax System»

Ηλεκτρονικές Πηγές

1. ec.europa.eu/eurostat
2. www.econ.jku.at
3. www.economie.gouv.fr
4. www.europa.eu
5. www.ey.com
6. www.forin.gr
7. www.french-property.com
8. www.gsis.gr
9. www.imerisia.gr
10. www.impots.gouv.fr
11. www.legifrance.gouv.fr
12. www.minfin.gr
13. www.naftemporiki.gr
14. www.pkf.com
15. www.poe-doy.gr
16. www.taxexperts.gr

17. www.taxheaven.gr
18. www.tradingeconomics.com
19. www.un.org
20. www.wikipedia.org
21. www.worldwide-tax.com